

eiis voti regula sit. Deinde, quia specialis deuotio votu-
ris fuit ieiunare toto anno, die illa, qua id festum incidit,
& non sufficiunt illius vigiliae & ita ieiunum ipsius dici-
vout. Et siue ieiunium a filio domini, sive exultationis, est
licet ieiunium de dominica. (Vtr. 12. dix.) Ergo far-
sacrificatio suo obligatione ieiunando dic dominica, quae-
que ieiunium sit. Secundo dico posse in omnibus his e-
uenientibus hinc propria auctoritate transferre ieiunium il-
lud in sabbatum praecedens. Quia ex omniu[m] sententia
quilibet potest vobis sum in manifesto melius commu-
nare propria autoritate. At manifeste melius est se con-
formare vniuersali ecclesi[ae] consuetudini transferre ieiuni-
um in dominica incidentis, in sabbatum praecedens.
Hinc tamen exciperem sabbata illa, quibus ille votus
tenetur alio precepto ieiunare, vt si habeat ratorem obli-
gantem ad ieiunium, non poterit committere ieiunium illius
in dominica in sabbatum quadagesima, vel quartu[m]
temporum, vel quo dia vigilia incidit. Quia non est que
acceptum deo ieiunium illud aliunde obligans; & vo-
tum intelligitur de actu alias non obliganti, nisi aliud
exprimatur.

19 Si tamen quis promisit ieiunare vespre aliquis lanchi,
& illud incidat tercia legunda, tenetur sabbato praeceden-
ti ieiunare, nisi expeditum habuerit intentionem ieiunandi
de dominica. Quia id ieiunium intelligendum est instar
dicti ab ecclesi[ae] in vigilia consequente sancti, quod ea
incidenti in dominica transferitur in sabbatum praeceden-
tis. Et confitebitur ex discordiis n. sequentibus.

20 Atque eadem ratione, qui votum ieiunare integro ali-
quo mens, v.g. Aprilis, aut Maii, non tenetur ieiunare
diebus dominici illius, nisi ad intendere expeditum
se obligare. Quia intelligitur hoc ieiunium ad modum in-
staurandi ecclesi[ae], a quo dies dominici semper expeditum
vult. Ita docent thomistici. Volum. 3. quiss. 7. articul. 7. Postum, num. 25.

21 Hactenus de prima superstitionis specie egimus. Tam
de secunda, quae idolatria, agendum est. Quia sic defi-
nitur a D. Thom. 2.2. q.9.4.1. Sit quatuorbius honor crea-
ture, sicut deo. Quare duo peccati alterum est, vthoros,
vel cultus creaturetributus, soli deo debitus fit. Alterum
est, vt visere impendatur creature, sicut deo impendi o-
poteret. Quare (vt optimo ait valentia 2.2. dyp. 6. qn. 11.
punct. 3. col. 1. vers. hoc postio, & sequenti) si diuum cultum
creature exhibet, tanquam deo, qui eam diuum cultu sic
prolegetur, vt eo cultu, quantum in se est, velit opinio-
nem tam creature conciliare, qualis et vera soli deo
competit, sed et expressa atque praemissa intentione tunc
velit, sive ex vi prioris intentionis, quia quis ante-
sive creaturam colere statuerit, sive tandem impicheat, &
virtute hoc vellet minimus, quando quis verum deum
agnoscens & fallitatem idolatria, aliorum tamen con-
ficiundis, aut metu, aliave ratione duxitus & obsecatus,
intendit ipsum creaturam venerando efficeret, quod in-
tendit ut, quae creature re vera diuinos honores exhibe-
re volant. Quod multis lrophophyis congit. Qualicumque
autem idolatria, etiam ficta & sola exterior, constat
eame esse peccatum mortale & gravissimum, atque nullo
merito exculpi posse.

22 Hinc deducitur, idolatriam sive interioriem, sive ex-
teriori, posse contingere abique mentis errore, ac pro-
inde abique heresi, & cum illa. Contingit cum heresi,
quando idolatria putat eternam a se adorandum esse
deum. Abique heresi autem, quod non credit eam
esse deum, vult tamen vere illi hoc in diuum deferre.
Ita clavis significat D. Thom. 2.2. quiss. 9.4. art. 13. ad 1. Et docet
valentia 2.2. dyp. 6. qn. 11. punct. 2. col. 1. vers. Exclusus
autem, & punct. 3. col. 3. vers. Neque obstat. Quando autem
idolatria est abique heresi, sed exterior, nulla censu-
ra incurrit. Ut bene docet Sanchez tom. 1. de religione,
lib. 2. de superstit. cap. 6. num. 20. & duplo sequenti. Erat nos di-
ximus hoc secundo libro, cap. 7. num. 10. & tener etiam Leo-
nardus lib. 2. de ieiunia cap. 43. dub. 2. n. 11. Sayro inclauis regia, lib. 4
cap. 4. num. 11.

Secundo deducitur, deficienti voluntate interna, sive
expresa, sive tacita conciliandi creatura exultationem, sive
deo debitum, per cultum diuum exterius illi exhibi-
tum, non esse veram idolatriam, sed fictam, quamvis
si grauissimum peccatum. Sicut enim heres ad suam ra-
tionem vere heresi petat omnino errorum intellectus;
ita vera idolatria eam voluntatem perterat petit, sive
sit error in intellectu, sive non. Quare dum communiter
D. veram idolatriam diuidunt in interiore, & exte-
riori; nomine exterioris non intelligunt, hanc externam
fictam adorationem. Sed nomine interioris intelligentiam
eam, quae vel ab intellectu errore procedit, quo creatura
putatur deo; aut ab expressa & directa voluntate concili-
andi creatura diuum estimationem. Nomine autem
exterioris eam intelligunt, quae ex tacita ea voluntate, abs-
que errore interno procedit, prout dictum primum pre-
dicti explicimus. Ita Valentia 2.2. dyp. 6. qn. 11. punct. 2. col. 1.
vers. Ex diversa eorum, & puncto 3. col. 3. vers. Apparet itaque, &
vers. Neque obstat.

C A P T U X X X V I I I .

De tercia superstitionis specie, quae diuinatio
dicitur.

S V

*Quia si diuinari
natur. n. 1.
In quo malitia hominis
intentioni confitit. n. 2.
An tempore sit ex parte
spiritus, vel tacito cum demone? Et quando ex-
pressum, ex quanto
est daturatio. n. 3.
An hoc pactum conti-
netur vestrum rebus per
diuinatum. n. 4.
An hoc pactum vacuum exigit diuinatum cum aliquo expressum iniuste
conveniens cum illa vestris vestris. n. 5.
In quo confitit malitia vestris expressum facit cum demone? n. 6.
An diuum futura contingentia, praeferentia omnia, ac hominum cogi-
tationes morit. n. 7.
Qualiter hec deinceps diuinatur? n. 8.
Quando cognitus malus vestris procurata non excedit sciamsum demone-
num, aut si superfluo? n. 9.
Diuinatio superflua ex quibus cognoscitur, & quid in dubio? n. 10.
Vbi et quando non certo, sed icti causa si superflua?
An redactus non sufficit ex successu diuinatur experientiam. n. 11.
Quorupque si diuinatur? n. 12. & 13.
An deinceps vestrum distinguuntur facies in genere moris, ac sine in con-
fessione explicabitur? n. 14.
Diuinatio an si non irre vere sit? n. 15.
An vero humana interdicatur licet astrologia per astra, & chiro-
matia per magnum lineum, & somniorum observationem. 16.
Diuinatio, in qua est postum expicatum cum demone, qualis culpa sit,
& an ignorantia excessus sit? n. 17.
Qualis culpa si quicunque diuinatio, in qua non est explicitum cum
demone postum? & quando culpa excedit? n. 18. vjque ad 22.
P. 2. num. 12. ieiunia alia, jammaria.*

D VPLEX est rerum cognitio occultarum. Quædam ex diuinatione, quæ prophetia dicitur. Quædam autem ex diabolica, quæ diuinatio appellatur. Est autem diuinatio hæc, testis D. Thom. 2.2. q.9.5. art. 1. prænun-
ciatio futurorum eventuum in debitis modis, minimeque diuinaria prouidentia constituitur. Dicitur, prænunciatio, quod non sola mentis cognitione perficiatur, sed verbis quoque, aut lignis vitur, ad differentiam scientie per vanas obsequias acquifit, quæ in sola cognitione con-
ficitur. Dicitur, futurorum eventuum. Quia præcipue circa
futura veritas in ista prophetia. At sicut veritas quoque circa præterita, & praesentia, quæ procul ab humana
cognitione sunt; ita etiam diuinatio. Quippe virtute in
ratio[n]e concurrit. Dicitur, modis indebitis, ut à prophetia,
& naturali coniunctione fecerintur, quæ debitis mo-
dis occultorum cognitionem adipiscuntur; illa ex diuina
revelatione, hæc autem ex disciplina & obseruatione hu-
mana.

Malitia autem huius obseruationis superstitionis in eo
sita est, quod creature tributarunt quadammodo cultus
Deo debitus; dum occultorum cognitionis solus Dei proprius,

ab ipso exspectanda, per vanas intentiones ex creatu-
ris procuratur. Præterea, quia in initio pacto expresso, vel
tacito cum demone. Vt cum sequenti explicabimus.

3 Prior autem, quam ad singulas diuinationes species ex-
pliendas descendamus, oportet aliquor fundationem
præmittere. Primum est, hæc vanæ occultorum inquisitio
per diuinationem, innititur semper auxilio demoni, cuius-
que pacto, sive expresse, sive tacite imploratur. Vt cum
D. August. 6.2. de doctrina Christi. 22. fine, & 6.23. initio, tradit
ab omnibus receptus D. Thomas. 2.2. q.9.4.2. & 3. & episo. 25.
3. Hoc autem pactum cum demone, sive eius invocatio
est duplex. Aut enim contingit explicite, aut implicite.
Explicite quidem, quando expressis verbis invocatur de-
moni; cum eorum pactum intitulatur; aut quando ipsorum facto
hæc sunt. Si, videlicet, quis sciens demonem per aliquod
signum occulta docere, illud ei docendus surpet. Tacite
autem & implicite, quando quis cognitionem soli Deo
referatur, medius vanis & indebet procurat. Nam
quamus præter eius intentionem sit demonem invoca-
re: eo ipso quod quis haec media vana intentat, quibus li-
bentilium demonem se permittit, vult a demone vanorum
inventori edoceri. Atque ita docent Caietan. 2.2. q.9.4.2.
initio, & 4.3. initio. Navarr. Summa cap. 11. Hispana n. 22. Latine
n. 25. Valentina 2.2. dyp. 6. qn. 12. puncto 2. initio, & puncto 4. Sayro
inclauis regia, lib. 2. n. 11. origina del Rio lib. 4. disquisit. magie.
6.2. q.5. Suarez. 1.1. de religione, lib. de superfluo. 4. qn. 9. v. 19. que
in finem, qui primus hic explicat. Quippe intendens vanis
meius sciens superlativa humana, & cognitionem, id
non curat via intentionis, eo quod in ipsa ei intentioni
media sunt; querit ergo via disciplina. At magister illius
non est Deus, per se, vel per bonos angelos, ut pote
tum probabilissime coniectetur. Cum enim
ingenio angelico, & tam exacta omnium naturalium cogi-
tatione, ac tam longa experientia prædictus sit, sagaci-
tus est medijs imprudentias eam scienciam habere. Er-
go magister est demus. Quod si doctrina illa per modum
aliquis artis inuenitur tradita in aliquibus libris, et tra-
ditur a demone per aliquem eius ministru[m], & subinde a da-
mone discitur; & ideo interuenit pactum taciti cum illo.

4 Hinc deducitur demus hihi vanis se immiscere, et
iam ignorante exercente illa, & proinde præter eius ex-
pliciam intentionem, utfallat, quædamque in his vanis si-
duculam colloquandam. Vt tradunt D. August. 2.2. Gene-
sis ad litteram, D. Thomas. 2.2. q.9.4.5. ad 2. Caietan. n. 1. precep. re-
latus. & in Summa v. Incantatio, initio. Videri reledione de ma-
gia. 6. q. 2. 18. Simanca de catholicis institut. tit. 63. n. 13. Suarez
cod. 9. num. 13. & 17. Et docet Sextus V. in motu proprio, quem
editis contra astrologos. Nec obstat hos diuinatores non in-
tendere opem demoni implorare, aut in ea sperare. Quia
satis est ad hanc tacitam invocationem, his vanis vti ad ea
cognoscere, etiam humanam superlat. Cum enim ea
vana secundum suam fecerint demonis opem ad con-
ferant, eo ipso quod quis his vacat, ad eam cognitionem
parandam, affectat tacite & virtute, velle fei demonis
opem. Quod bene docent Caietan. 2.2. q.9.4.2. vers. Ad eu-
deniam huius. Simanca cod. 9. num. 13. Qui opti-
me nam. 17. addit interdum per crassum ignorantiam vel
inducentiam vel hominem contraria, vnam in 16 &
formatuerit, aliud in alio & virtute: & sic ait contingere in
hoc casu. Quamus enim vnam his vanis, dicat explicite
se non pactum cum demone, vlt tamen illud implicite;
& quamus nolit expellere pactum, vlt de facto tacitum.
Quia vnde illi medijs ex se inutilibus & vanis ad eam
tem, quæ illa vltimis sunt, cum tamen vltimam habere ne-
queant, nisi demonis inveniuntur. Nec refert (inquit) illa
vltima credat proper experientiam. Nam hoc ipsum simili-
ter est credere ea cacoadanum interueni & auxilio
habere vltimam. Cum (sic tradimus n. 11.) demon es
experienciae procerus, vltis homines decepti credant ea
esse vltima, & vltis vltimam ad familes effectus comparando.

5 Secundum deducitur, vt dicatur pactum tacitum cum
demoni, sive tacite eius invocatio, non exigi demonem
cum aliquo pactum in fine immiscendi cum his vanis a
quocunque adhibitis, verbisque a quo quis dicit, ac con-

summa Th. Sanchez part 1.

curreret ad effectum intentum. Sed satis est quicquid
vanis vlt ad effectum adipiscendum. Quippe eo ipso (vt
ex D. August. & alio n. precep. diximus) demon vanitatis
illis se immisceret. Atque ita Victoria ibi allegatus hanc immi-
cionem appellat pactum tacitum cum demone; & Cate-
tan. ibi relata tacitam demonis invocationem.

Secundum fundamentum sit, malitia pacti expressi,
aut taciti cum demone, seu qualiscumque eius invoca-
tio, in eo sita est. Quippe ab ipso mundi exordio Genesij 3.
Deus inter homines, & demones inimicities indixit; cal-
ce in baptismi spendori vniuersi, renniciantes demoni,
ac eius operibus. Quare pactum expressum, aut tacitum
cum demone inuenientes, fodus cum Dei inimico, & iurato
hoste inueniunt; quam ob rem pertinet hoc ad præditionem
quandam, & apostoliam; instar militum ad concurram
hostium factionem declivantium. Et quamus inter homi-
nes inimicos distingui possit duplex voluntari genus,
alter ad inimicities pertinent; alterum vero munimur; at
in demone omnia voluntaria sunt hostilia, atque in om-
nibus illis peccat proper obstinariam in malo voluntate;
ac proinde nulla societas cum ipso potest esse licita. Vt o-
p[er]e explicat Caietan. 2.2. q.9.0. art. 1. Atque id explicat
D. Paulus 1. ad Corin. 10. ibi: Nolo vos socios fieri demonio-
rum. Quare semper demones, vt summi hostes Dei & ho-
minum tractandi sunt.

Tertium fundamentum est, quo pacto demon hæc co-
culta norit. Et quidem si futura contingenta sint, quia
diminut non habent causam certam & determinatam, nequit
ea certo prædictare; vt gubernationes, ac regnum muta-
tiones, & ea que à libero arbitrio pendent. At potest
multa probabilissime coniectetur. Cum enim
ingenio angelico, & tam exacta omnium naturalium cogi-
tatione, ac tam longa experientia prædictus sit, sagaci-
tus est medijs imprudentias eam scienciam habere. Er-
go magister est demus. Quod si doctrina illa per modum
aliquis artis inuenitur tradita in aliquibus libris, et tra-
ditur a demone per aliquem eius ministru[m], & subinde a da-
mone discitur; & ideo interuenit pactum taciti cum illo.

4 Hinc deducitur demus hihi vanis se immiscere, et
iam ignorante exercente illa, & proinde præter eius ex-
pliciam intentionem, utfallat, quædamque in his vanis si-
duculam colloquandam. Vt fore vi cas talis homo talem necet; vel vt talis regno depo-
nit. Sic Delius & Pereira ibidem. Potest etiam demon
certa futura nosse, que diuinatores docer, ex revelatione
Dei per Angelum sibi facta. Sapientia enim Deus ad malum
pene inferendum viriliter demonis ministerio; atque ita
id dannum, ac durationis tempus ei reuelat. Quare potest
runc demon intitul & finem eius mali certo prædicere.
Ita Delius & Pereira ibidem. Præterea, si malius sit ex male-
ficio, qui ex pacto celstis est stabilito signo, potest cer-
tum morbi hinc prædicere. Sic Delius ibidem. Quod atti-
nerat ad præterita, potest omnia, quæ aliquando aliena
relatione accepit, vel coram ipso gesta sunt, certo annun-
ciare. Quippe ea omnia memoria retinet. Sic Delius ibidem.
Circa præterita, si illa actu extero consistant, possunt
certissime demoni nota esse. Ut occultissima futura, res
perdita, & helauri slim defoli. Sic Delius ibidem. Valentina
2.2. dyp. 6. q.12. puncto 3. col. 1. At cogitationes hominum, ac
deliberationes hominum futurae solerterissime coniuncte. Vt fore
vi cas talis homo talis necet; velle fei demonis
opem. Quod bene docent Caietan. 2.2. q.9.4.2. vers. Ad eu-
deniam huius. Simanca cod. 9. num. 13. Qui opti-
me nam. 17. addit interdum per crassum ignorantiam vel
inducentiam vel hominem contraria, vnam in 16 &
formatuerit, aliud in alio & virtute: & sic ait contingere in
hoc casu. Quamus enim vnam his vanis, dicat explicite
se non pactum cum demone, vlt tamen illud implicite;
& quamus nolit expellere pactum, vlt de facto tacitum.
Quia vnde illi medijs ex se inutilibus & vanis ad eam
tem, quæ illa vltimis sunt, cum tamen vltimam habere ne-
queant, nisi demonis inveniuntur. Nec refert (inquit) illa
vltima credat proper experientiam. Nam hoc ipsum simili-
ter est credere ea cacoadanum interueni & auxilio
habere vltimam. Cum (sic tradimus n. 11.) demon es
experienciae procerus, vltis homines decepti credant ea
esse vltima, & vltis vltimam ad familes effectus comparando.

5 Secundum deducitur, vt dicatur pactum tacitum cum
demoni, sive tacite eius invocatio, non exigi demonem

cum aliquo pactum in fine immiscendi cum his vanis a
quocunque adhibitis, verbisque a quo quis dicit, ac con-

summa Th. Sanchez part 1.

vel absque vlo aspectu formatis in aere verbis, vel immiso scripto aliquo, vel in somnis, aut vigilia, afficiendo & commouendo phantasmam, effingendoque phantasma idonea ad futura representanda; atque incitando diuinatores, ut representata per phantasma praedican. Ita explicita *Peregrinatio lib. de magia c. 5. n. 33.*

9. Quartum fundamentum. Quidam dicunt esse illicium, sed non superfluum, quando mediis vanis procuratur cognitio non excedens scientiam dæmonis. Ut si procuretur certa cognitio præteritorum, aut praesentium in actu externo consistentium; aut sola conaturalis futurorum contingentium, & pendentium à libero arbitrio, & cogitationem. Quia non procuratur à dæmonie cognitio propria Dei; & proinde non à excellentiæ Dei tributatur. Et quoniam sit aliquis honore si docendum subicie re, & si fateri aliquam in eo excellentiam, qua nos superat, est in eo. Sic tradit *Valentia* 2.2. disp. 6. q.12. punto 3. *Statim in principio Idem tradit, licet non ita clare, Leonardus lib. 2. de inst. c. 43. dub. 5. n. 3. Sed iure optimo Suarez. ro. 1. dereligionis lib. 1. de superstit. c. 8. n. 16. tenet iste superfluitatem. Et fatus indicat D. Thomas 2.2. q. 9. 5. a. 2. & ibi Caietan. in fine, quatenus absolute docent ad superstitionem pertinente ut opere dæmonis ad aliquid faciendum, vel cognoscendum. Et reddit ratione Caietan. ratione excellente diuina affectata à dæmonie. Que ratio sic magis explicatur. Quia quoniam non configuratur ad dæmonem, gratia obtinenda aliorum retum occultatum cognitionis, quampli posse confugiri, & virtute sua naturali communicare, quia tamen per hanc ipsam locutum est affectus dæmoni vltipate aliquid excellente diuina, & de honore illi debito ad hominem, nempe ut homo relatio Deo ad ipsum configuri, & in eo contra Dei voluntati confidat, cooperari dæmoni configuiens ad ipsum, & huic vñtrationi diuini honoris; & ideo contra religionem Deo debitam agit superfluite.*

10. Quintum fundamentum est, ex quibus diuinatio superflua, & illicita, in qua est tacitum cum dæmonie patet, cognoscatur, ac à licita secessu valeat. Nam quando est tacitum expressum, ipsa præteritam malitiam fert. Designatur autem ex tribus. Primum est, proprie rei cognoscendæ ad medium per quod eius cognitio procuratur. Secundum est, natura, sive modus ipsius cognitionis. Tertium est, intentio eam cognitionem querentis. Propter inter rem cognoscendam & medium in eo consistit, ne mala diuinatio, sed coniectatio licita sit; vt vnum ex alio sufficienter cognosci possit. Contingit autem tripliciter in uno ex alio sufficienter cognosci. Primum, vt ex sua causa, sicut eclipsis ex motu cœli tanquam ex sua causa cognoscitur. Secundo, vt ex suo effectu, vt ex summa ignis. Tertiò, vt ex effectu sua causa, & à qua vñctus efficitur. Sicut ex aere coelesti serenitas cognoscitur, & quod eadem arcus illius, & serenitas causa est. Quare quoties sapientum iudicio appetit aliquo ex tribus his modis vnum ex alio cognosciposse, est licita coniectatio; quando autem nullo ex his modis, erit vana & superflua diuinatio, in qua est tacita dæmonis innocatio, est duplex. Prior est, cum cognitio occultorum vano procuratur ex consideratione aliquius dispositionis alias existentes in quibusunque rebus. Posterior est, cum quæritur ex dispositione eorum, que homines consulto faciunt, causa cuius cognitionis adipiscenda. Priorem diuinandom dum diuidit D. Thomas 2.2. q. 9. 5. a. 3. in nouem species. Prima est, *Genethlia*, cum ex lycerum motu, aut ita cognitio quæritur. Secunda, *Augurium*, cum ex animalium vocibus, aut ex hominum sternutatione. Tertia, *Auspicium*, cum ex animam volatu, aut quorūm animalium motu. Quarta, *Omen*, cum ex hominum vocibus præter intentionem dicitur. Quinta, *Onirocritica*, cum ex somnis. Sexta, *Phylogomia*, cum ex totius corporis humani signis. Septima, *Spatulamantia*, cum ex spatule signis. Octaua, *Metoposcopia*, cum ex fronte. Nona, *Chiromantia*, cum ex manu lineis. Rursum posterioris modi diuinandi narrat duas species D. Thomas ibid. Prima est, *Geometria*, cum ex punctuum protractione cognitio quæritur. Secunda, dicitur diuinatio per sortes, cum aliquis ex signis resultantibus in plumbō liquefacto, proiectoque in aquam, vel ex consideratione festucæ electa ex duabus oblatis, schedulæ scripsit, aut alba; vel ex taxillorum proiectione, vel ex consideracione eius, quod aperientili, brum occurrit, cognitionem quærit.

lia. Quia vbi seria cognitio non quæritur ex re vana, non affectatur propria Dei cognitio. Iocosa enim & simulata non est Dei propria. Ita Caietan. 2.2. q. 9. 5. art. 2. vers. Ad evidētiā huius. Delrinus eo. 2. q. 3. Valentia eo punto 3. col. 1. & constabit ex dicendis num. 20. Quid autem in dubio, ac cognitio licite ex eo medio procuretur, sentendum sit, constabit ex dicendis c. 40. n. 44.

Sextum fundamentum sit, non reddit licitam hanc diuinationem, & à superstitionis suspicione liberam, experientia successus prospeti, vel aduersi, ex occurrsum illarum rerum vanarum, & quia ad diuinandum improportionata sunt. Ut si experientia compriat diuinans, aliqua tempora, vel loca, vel verba auditæ, vel oculi hominis, aut alterius rei, aliquod boni vel mali venturi sibi præsigum habere. Quia a principio id casu contigit, ut cum postmodum homines his vanis obseruantis animum suum implique incipiunt, multa secundum has observationes enuntiantur ex dæmonis deceptione, & in his obseruantis attendendis curiosiores effecti, impllicantur multis perniciosis erroris laqueis. Ita cum D. Augustinus lib. 2. de doctrina Christiana c. 20. tradunt D. Thomas 2.2. q. 9. 6. art. 3. ad. D. Antonius 2. p. 6. 12. c. 1. §. 11. Angelus v. Superstitione, vbi 12. vbi Syl. 9. 10. dicit 3 fine. Suarez. ro. 1. de religione, lib. 2. de superstit. cap. 9. num. 17.

Septimum fundan-

De qua re late videtur. *Delrinus* lib. 4. q. 9. 5. art. 1. rota 9. 6. & 7. vbi c. 1. utrum variis harum diuinationum modis describit, uterque diuinatio est duplex; quædam, in qua est cum expressum cum dæmoni; quædam vero, in qua est tacitum. Arque viriisque varie sunt species, iuxta figuram diuinorum, quibus dæmoni diuinatores docere. Arque prioris, in qua est tacitum expressum, que generali nomine appellatur Necromantia, sunt novem species. Prima est, præfigium, cum nempe dæmon variis apparitionibus superfluis oris oculos præstringit, se illorum apectibus obiciens, occultaque docens. Secunda, dicitur diuinatio per somnia, cum instruere dæmonis per somnia speratur. Tertia, dicitur Necromantia, cum exhibitis sanguine, & certis carminibus vindicta mortis resurgere, loqui & docere. Quarta, dicitur diuinatio per Pythones, cum dæmon per homines appetitos docet. Quinta, Geomantia, cum docet per signa corporibus tertie tribus apparentia, vt in ligno, metallo, lapide. Sexta, Hydromantia, cum per signa in aqua apparentia. Septima, Afromantia, cum per signa in aere apparentia. Octaua, Pyromantia, cum per signa apparentia in igne. Vtima, Aruspicium, cum per signa apparentia in exanimis sacrificatorum dæmoni docet.

Rursum diuinatio, in qua est sola tacita dæmonis innocatio, est duplex. Prior est, cum cognitio occultorum vano procuratur ex consideratione aliquius dispositionis alias existentes in quibusunque rebus. Posterior est, cum quæritur ex dispositione eorum, que homines consulto faciunt, causa cuius cognitionis adipiscenda. Priorem diuinandom dum diuidit D. Thomas 2.2. q. 9. 5. a. 3. in nouem species. Prima est, *Genethlia*, cum ex lycerum motu, aut ita cognitio quæritur. Secunda, *Augurium*, cum ex animalium vocibus, aut ex hominum sternutatione. Tertia, *Auspicium*, cum ex animam volatu, aut quorūm animalium motu. Quarta, *Omen*, cum ex hominum vocibus præter intentionem dicitur. Quinta, *Onirocritica*, cum ex somnis. Sexta, *Phylogomia*, cum ex totius corporis humani signis. Septima, *Spatulamantia*, cum ex spatule signis. Octaua, *Metoposcopia*, cum ex fronte. Nona, *Chiromantia*, cum ex manu lineis. Rursum posterioris modi diuinandi narrat duas species D. Thomas ibid. Prima est, *Geometria*, cum ex punctuum protractione cognitio quæritur. Secunda, dicitur diuinatio per sortes, cum aliquis ex signis resultantibus in plumbō liquefacto, proiectoque in aquam, vel ex consideratione festucæ electa ex duabus oblatis, schedulæ scripsit, aut alba; vel ex taxillorum proiectione, vel ex consideracione eius, quod aperientili, brum occurrit, cognitionem quærit.

14. Sed dubitatur an dicti diuinationis modi constituent diuinatas in genere moris species necessario fatendas: Ut an diuinatio sit per acerat, vel per aquam. *Valentia* 2.2. disp. 6. q. 12. punto 2. fine, sit, quoniam in genere entis, seu naturæ numerent omnes dictæ species; at in genere moris, triplicem esse speciem. Prima est, in qua est expedita dæmonis invocatio. Quæ generali nomine appellatur Necromantia. Secunda est, in qua est tacita invocatio, quæ per solam considerationem dispositio, vel motus aheuistri, cognitioni occultorum quæritur. Quæ generali nomine Augustum dicitur. Vrbinas dum aliquid constituit in ad cognitionem comparandam. Quæ generali nomine potest dici diuinatio per sortes. Idque colligunt ex D. Thomas 2.2. q. 9. 5. a. 3. in fine corporis, vbi omnes diuinationis species late in enumeratas ad has tres reducunt. Alij vero dicunt huius diuinandi species non esse in genere moris distinctas; ac ideo non esse opus in confessione explicare, per quas est diuinatio sit. Quod hi diuinandi modi non habent speciales contra reclamrationem deformitatem, sed omnes eandem. Ita Caietan. in opus. ro. 1. traditum 5. de confessione, q. 3. vers. 10. quantum. *Victoria Summa*, v. superstitio, c. 2. & ibi Armill. 1. Natural. *Summa Latina*, & Hispana 6. 1. n. 37. *Alezor Summa* 1.2. q. 16. fine. *Margarita confessorum* in 1. precep. fol. 59. Barth. à Ledeufina *Summa scatram*, vbi de confessione, post subiun. 12. in interrogacionibz circa 1. precep. fine. *Petrus de Ledesma* 2. ro. 1. *Summa tract. 7. c. 11*. ad finem. *Leonardus lib. 2. de superst. c. 43. dub. 8. n. 53. Delrinus lib. 4. disquis. magic. c. 2. q. 7. fol. 4. *Sayro in clavis regia*, lib. 4. q. 7. n. 5. Suarez. ro. 1. dereligionis lib. 1. de superstit. c. 10. n. 6. & c. 13. n. 25. Quare communiter est sola venialis culpa; communiter enim fides integræ non habent his. Ut bene tradit *Caietan. in Summa*, loco citato, & Suarez. & Armilla ibidem. Sed quantum hoc sit, est optimè aduerit Delrinus ibidem, est semper rem valde periculosa iuxta hæc actiones dugere etiam illis minime credendo. Quippe iustissime Deus permittit solerum obsecratores male perire. Demonum etiam per humum modi sepe in peiora petrahit; & in magis seris decipit; & pessimis habitus petrahens ad infidelitatem generat. Addunt etiam Caietan. in *clavis regia*, lib. 4. q. 7. n. 5. Suarez. ro. 1. dereligionis lib. 1. de superstit. c. 10. n. 6. & c. 13. n. 25. Quare communiter est sola venialis culpa; communiter enim fides integræ non habent his. Ut bene tradit *Caietan. in Summa*, loco citato, & Suarez. & Armilla ibidem. Sed quantum nullatenus approbo, quod at *Victoria proxime allegatus*, nempe, sufficere fateri dicendo le tuius reum superstitiois mortalitatem. Hoc (inquit) non approbo, quia non satis explicatur malitia specifica, & grauitas; potest enim superstitio illa contingere cum pacto implicito, aut cum pacto explicito cum dæmoni.*

15. His premis prima conclusio sit. Diuinatio hæc superflua est omni ure interdicta, nempe, diuinio. *Denton* 18. *Nam*, 25. *Ejus* 8. *Ecclesiast. 34.* & iure canonico per nulla capita 26. q. 5. Et à *Sixto V.* in mon. proprio contra Astrologos. *Eritur ciuil. I. Nemo. C. de malef.*

16. Quoniam autem monachus Ecclesia in predictis capitibus, fideles abstinere a licita Astrologie, lomniorum, & linearum manuum obseruatione, ob periculum in vitium illicitum declinandi. At re vera nullum praecipuum nonum indicere intendit; sed eam solam occultorum inquisitionem damnat, quia iure naturæ iniqua erat. Quod constat ex eo, quod in his locis dicatur carum rerum obseruationem perire, ad pagani ritus, & demonis factorem. Quod de obseruatione ure naturæ interdicta verum est. Ita Caietan. 2.2. q. 9. 5. a. 2. vers. Ad evidētiā huius. *Valentia* c. 2. disp. 6. q. 12. punto 1. fine. *Sayro in clavis regia*, lib. 4. capis. magis. 2. 4.

17. Secunda conclusio. Diuinatio in qua est explicitum cum dæmoni pactum, iure verbis, iure factio, chlēmper mortali. Nec inter fideles potest aliquis ignoranter excusari. Cum rei præcepta malum nam ferat; actus est doceatur. Sic *Valentia* c. 2. q. 1. punto 4. *Delrinus* lib. 4. disquis. magis. 2. 4.

18. Tertia conclusio. Diuinatio, in qua est solum pactum tacitum cum dæmonie, est ex genere suo peccatum mortale, nec potest excommunicari paritate excusari. Quia viuatio cognitionis Deo relevantia, est ex genere gravissimo, abstrahendo à quoniam materia, Ita *Valentia*, & *Delrinus* p. precedens allegari.

Ego n. 2. in *invenit aliis summaris.*

S E C U N D A R I U M.

An credendum sit apparitionibus diciturum se esse animas defensorum.

Ere quibus cognovimus, an boni, an mali. Angels invenit.

An dæmonis in dæmonibus afferari lo defendi animas esse, si credamus.

An dæmonum factorem.

An litteras inter aliquos pacifici, ut quae prioris obseruantur, alteri apparent eius.

Quæ peccata necessaria facienda sicut interuenient in pacto expresso curi dæmonem.

Hactenus fundamenta generalia ad omnem superficiem diuinatione intelligendam proponimus. Nam singulas species explicandas, in quibus est aliquid notatum dignum, defendimus. Et circuallam, in qua est pactum expressum cum demone, iam explicamus n. 3, quatuor ppter contingat; & n. 6. diximus, in quo confitatur eius malitia. Et n. 17. diximus esse semper peccatum mortale. Cum autem dixerimus n. 5, dicitur modus demonem docere diuinatores; circa modum apparitionum id obtemperantur, sed sepe de mons apparere fingentes te esse animas defunctorum, ut videntes in eternum inducent. Ut docent D. Augustin. lib. 10. de cint. Dic. 0.11. medio, D. Chrysostom. homil. 29. in Matth. D. Thom. 1. p. q. 117. a. 2. ad 2. Sylvestr. v. Malacium. q. 4. dictio 2. Victoria de magia. q. 4. n. 17. Sotius lib. 8. de m. q. 3. a. 2. col. 4. vers. Sed rogo. Circulo de superstit. part. 2. c. 8. Pedraza. in Summa. n. 1. precepto. S. 10. Martinus del Rio lib. 2. disquisit. magiarum. q. 6. sect. 7. Ut quamvis bona conludent, perante que suffragia fieri, aut aliquid restituiri, id efficiunt gratia polita facilius decipiendi. Ut bene docent Pedraza, Victoria ibidem, Thyrsus de spirituum apparit. c. 16. n. 9. Arque lepe apparitions sunt imaginariae. Ut bene dicit Victoria ibidem. Quamvis concedendum sit, animis beatas, aut in purgatorio, in inferno detentas apparere aliquando videntibus, id Deo permittente ob aliquas iustas causas. Vt late probant Martinus del Rio. c. 9. 26. per aliquas sectiones, Thyrsus ead. lib. c. 11. per multa capta. Qui optime c. 16. & Martinus del Rio c. 9. 16. qd. 3. tradidit signa, quibus dicuntur queat, an boni, an mali Angeli, he apparitions sint.

Quando autem in demonaco art damo, le aliquis animam esse defuncti, semper menitur. Quod anima defuncti nunquam aliud corpus ingrediatur. Ia. Alavensis c. 8. Math. q. 11. 24. ad 1. Martinus del Rio. p. 1. 6. disquisit. magie. in anacephalosis, mentione 10. vbi bene adiutare non faciendum, quod heri praeceperit; sed si alias id obligari, faciendum esse ratione praecepti obligant; si vero sit sub consilio, licet exequi, non quia demon dixit, sed quia est in le bonum. At tuus est art, aliquando id consilii praetermittere, aut in aliud commutare, ne quid fraudis eo confilii damon molitur. Quare bene art Thyrsus de apparitionibus spirituum. c. 15. n. 20. demonibus, nec bona conlentibus audiendum esse; co quod omnia bona, quae confundunt, tendant ad nocturna petniciem.

Hinc fit non esse temere unitandum, quod olim a nonnullis factum legimus, mutuo pacientibus, ut premotiensi superflui apparet, certior emus de suo statu facturus. Quamvis enim secundum se consideratum cuparcet (vt docent Friburgi in Sum. confessorum, lib. 1. tit. 1. 1. q. 13. Martinus del Rio. statim allegandus) at est subiectum periculi illusione demonicae. Et ideo id reprehendunt Circulo de superstitutionib. p. 3. cap. 11. Martinus del Rio lib. 2. disquisit. magiar. q. 26. sect. 7. qui ad dicitur vi tunc possit, ut patet hoc culpa entitatis vacet.

Demum quando supersticio habet adiunctum pactum expressum cum demone, solent multa malitia specifica adiungi, quis confessio examinare debet, & optime eas explicat Suarez. to. 1. de religione. lib. 2. de superst. c. 8. n. 22. r. que in finem. Quandoque enim adoratur demon cultus Dei, & ceremonia ad ipsum solum ordinatis, & tunc est idolatria. Quandoque vero solo sanctorum cultu, propter excellentiam sue naturae & scientiae, ad habendum eum propitium; & tunc erit idololatria, contra virtutem dialis, qua colligitur sancti. Aliquando adiungitur promissio renunciandi baptismu, & Christo & perpetue obedienciae damoto, &c. & tunc est malitia nostra adiuncta, quale pactum. Quandoque creditor demoni aliqua dicens, & tunc li tanquam veritati infallibilis, si res dicta sit contra fidem, erit haeresis crimen. Tandem si ex hoc diuinatio sequatur, & inducit aliorum ad credenda diuinata, & iuxta illa operandum, erit peccatum diuinationis, & scandali inductionis aliorum. Si intentio sit ad conciliandam opinionem laici, aut Propheta, erit factilia hypothesis. Ut bene art Leon. de la. 2. deus. 6. 4. 3. ab. 5. n. 23. Quod si illic horum contingatur, sed manus sit

sciendies illas diuinandas hoc iniquo medio, erit curiositas non addens nouam malitiam mortalem, superficie illi & mortali diuinationi, pactoque cum demone. Ut bene docet Leoninus ibidem.

De diuinatione per astra, absque expresso pacto cum demone.

S V M M A R I V M .

Quocunque sit Astrologia, naturalis, & iudicaria, n. 27. An naturalis consistit in affectibus naturaribus, & in inclinatione hominis, lib. 1. n. 28. Quanta sinceritas sit in his, & qualis culpa predicere hoc cum maiori certitudine. n. 29. iudicaria consists in casibus fortunae, & pendentibus ex libero arbitrio, an liceat n. 30. Quoniam ppter in eos peccetur n. 31. Quia hae non praeannuntiantur us certa. Refertur opinio, n. 32. Explicatur sententia Andoris, & explicatur mortis proprio Sixti. p. n. 33. & 34. Quid de Astrologia predicentis totius anni successum, & quid hemisphaerii, & versus in ea electione n. 35. iudicaria consists in casibus fortunae, & pendentibus ex libero arbitrio, an liceat n. 36. Zatorius dicens se videre in terra, nisi coram luciano Laurentio. in fin. malin. 37. Post. n. 37. inuenies alia sui.

Dplex est Astra, quædam est naturalis, quæ humana, & navigationis plenum ex fini, curia motuque aeterni contingunt, coniectat, ut ecliptica, plumbus, ventos, &c. Altera est iudicaria, quæ ex artis contumacis futuros eventus fortuitos, ac ex libero arbitrio pendentis, praeterea etiam & plementia prius occulta. Eruntus sunt tres partes. (Vt bene nota Martinus del Rio lib. 4. disquisit. magiarum. p. 3. q. 3. paulo post princip.) Prima dicitur revolutionum, quæ praedicit totius anni, bello paceque vicissitudines, artis laborum, anthonias, morbos animalium. Secunda dicitur magisteria naturalium, quæ significat omnia homini tota via evenerat praedicta; ut certo morbo, certo tempore, mensit aut die, aut certo loco hominem peritura; vox enim aut pauperem, pulchram aut deformem ducentum; fore grantum tali principi, ad certam dignitatem promouendum. Tertia dicitur electionum, quæ docet quid in singulisibus, consilio & veliter faciendum, quid omittendum, quando egredientur domo, quando manendum, dñe quando, & quibus in locis fungia facienda, ut felicitate redant.

Prima conclusio sit. Astrologia naturalis coniectans, quæ naturaliter contingunt ex aetrorum aspectu, est licita. De quæ re nemo dubitat. Et similiter non est illicita, quæ tenet coniectat ex aetrorum aspectu, considerando nativitatis punctum, temperamenta & propensiones hominis. Quod scientia hæc ad id se extendere possit. Et docent Abbas 0.2. num. 7. de fortis. Caetan. 2. 2. q. 95. 4. 5. fine. Suarez. to. 1. de religione. lib. 2. de superst. c. 8. n. 22. r. que in finem. Quandoque enim adoratur demon cultus solum Dei, & ceremonia ad ipsum solum ordinatis, & tunc est idolatria. Quandoque vero solo sanctorum cultu, propter excellentiam sue naturae & scientiae, ad habendum eum propitium; & tunc erit idololatria, contra virtutem dialis, qua colligitur sancti. Aliquando adiungitur promissio renunciandi baptismu, & Christo & perpetue obedienciae damoto, &c. & tunc est malitia nostra adiuncta, quale pactum. Quandoque creditor demoni aliqua dicens, & tunc li tanquam veritati infallibilis, si res dicta sit contra fidem, erit haeresis crimen. Tandem si ex hoc diuinatio sequatur, & inducit aliorum ad credenda diuinata, & iuxta illa operandum, erit peccatum diuinationis, & scandali inductionis aliorum. Si intentio sit ad conciliandam opinionem laici, aut Propheta, erit factilia hypothesis. Ut bene art Leon. de la. 2. deus. 6. 4. 3. ab. 5. n. 23. Quod si illic horum contingatur, sed manus sit

monuerit tamen effectus hos, demps necessariis, vt eclipsi, estis valde incertos, eo quod a multis aliis causis pendent, possintque multipliciter impediti. At potissimum etia deo incerta coniectatio temperamenti & inclinationum, quæ ex aetrorum aspectu, spectato nativitatis puncto determinatur, ut Caetan. n. 1. p. 8. vsq; ad 12. Salas 1. 2. q. 9. 4. 5. tral. 5. dpt. 2. sect. 8. n. 79. Manucl. 1. to. Sum. 6. 7. num. 3. Nec hoc iudicium damnatur in motu proprio Sixti V. contra Astrologos, sed tantum quando casus fortuiti aut pendentis a libero arbitrio praedicuntur. Ut bene Suarez. num. 12.

Monuerit tamen effectus hos, demps necessariis, vt

hoc iudicium ferendum. Quia rapidissimus cœli motus officit, ut constellatio prius praetercat, quam ab Astrologis annotari valeat. Per singula enim momenta variantur cœli facies, & aetrorum situs; & quia saepe stellarum asperatus nubilis & crassis vaporibus interpositis perturbatur & insuscitatur. Deinde quia potius punctum animationis stet in veteri materno spectrandum esset ad hoc. Si enim vis aetrorum profunda terra penetrat, neclum vecum maternum penetrabit, & cum tunc tenerimus sit fortis, potius in illum influeret; hoc autem punctum est licet impossibile. Quare si hæc omnia praedicantur ab Astrologis majori certitudine, quam sciri possunt, erit peccatum temeritatis, & imprudentia; seu mendacia, non excedens culpam venialem, nisi cederet in alterius praedicatione tunc enim effet mortale. Quod bene docet Suarez. cod. c. 11. n. 5. & 12. Quia cum coniectant ea, quæ aetrorum aspectus se extendunt, nulla intercedit superfluitas, sed erit error temeritatis & mendacij, sicut si erraret in conclusione physica, asserendo eam certiore, quam sit.

Seconda conclusio. Astrologia iudicaria praedicentis pendente ex libero arbitrio, aut casus fortuitos, est superstitionis, & omnium prohibitorum, ac tactu cum demone pacto, ea diuinata, ac proprie vnius illius est mortalitatis. Ut cum praedicit condire in terra, matrimonium, aut alium statum, uxor, c. uitias, in. 11. mortem, &c. Et ideo est prohibita omni iure. Vt. Ignat. 2. 3. Nou. liceat. 26. q. 5. c. illud. & c. Sed & illud. 26. q. 2. & nos. Time in motu quodam proprii Sixti V. contra Astrologos. Et iure ciuilium tam damat, l. 1. 2. & 7. Cale maledicta & mathematica, & L. Mathematicos, C. de Episcopala audiencia. Ut docent viuiscer cum D. Thom. 2. 2. q. 95. 4. 5. Sed potius umillam probant latissime multis Scripturae, sanctorum, & Philosophorum testimonia & rationibus, Perera de magia toto libro 3. & principie c. 2. & 3. Narara de refut. li. 2. 2. in priori p. non auctoritate, a d. 2. 2. permuta sequitur, a. n. 10. Salas 1. 2. q. 9. art. 5. tral. 5. dpt. 2. a. sect. 3. n. 26. Suarez. cod. cap. 11. ann. 13. r. que in fin. Et breuiter ratio huius est. Quia vel coniectatio hæc fundatur in artis tanquam in causis actuorum libertorum, & concilioli libertas; cum enim stella naturaliter invenientur, & causis particularibus, sumetur hæc coniectura probabilis; ut ex temperamento personæ, & ex aliis eius actibus, & similibus circumstantiis. Quia talis obseruatio non est diuinatio, sed prouidentia, nec cum illis circumstantiis considerare altra, tanquam aliquid conductivum, pertinet ad Astrologiam naturalem. Atque ita docet Suarez. ibidem, & Leoninus docet idem, et si non ita distinxit codem num. 42.

Secundo dico non esse superstitionem, nec iure aliquo antiquo damnatum, quando hæc praedicunt sola illa temerissima coniectura & certitudine, qua sciri possunt per alia, & ita habent in mente praedicent, vel si absolute praedicant, ita tamen intendens, & non majori certitudine. Atque hoc probat ratio tradita n. 32. & hoc volunt auctores ibi relati. Sed superest dubium, an id interdicatur motu proprio Sixti V. contra Astrologos. Videatur enim interdictio in illis verbis: Statimus, ut contra facientes iudicem, & naturam hominum, quibus de futuri contingentibus, suscipiunt, fortuitaque casibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus, aliquid eventuum affirmare audent, etiam si de non certo affirmare aferant aut proscindent, & c. inquirant & procedant, & in eos fuerius canonicus penit. & alii, eorum arbitrio, sumi adiuvant. Suarez. cod. c. 11. n. 30. videatur hoc ad solum forum extermum referre, atque ita ait praefatum in foro externo hos diuinatores, & verba addita proferat occulandum malitiam diuinationis. Et idem vindicentur dicte Valentia 2. 2. dpt. 6. q. 12. pan. 3. col. 3. vers. 8. etiam Martinus del Rio li. 4. disquisit. magie. 6. 2. q. 3. Additique Suarez. in tali praedictione non deefile grauen culpm, latenter ratione scandi, & speciei mali, cum praedumptione iuri, & de iure. Quippe collunt libertas, ut dicitur deo in fin. Et ita docent Caret. Sunna, v. Aetrorum observatio. Toledo li. 4. Sunne. 1. 2. q. 6. Martinus del Rio lib. 4. disquisit. magiarum. c. 4. q. 9. art. 5. tral. 5. dpt. 2. sect. 3. num. 81. Secundum autem Toledo, quando tamen vel iterum

sta alpicere in suis actionibus, ita dicendo rem esse incorrectam, tunc enim effet culpa venialis. Sed difficultas est, an sit illicitum hæc praedicab ab Astrologis, quando non ut certa certitudine praedicuntur. Qui dicunt id non esse illicitum. Quod cœterularis cognitio pendens ex libero arbitrio possit haberi ex aetris. Ita videntur sentire D. Thomas 2. 2. q. 95. 4. 5. in fine corporis. Abbas cap. 2. num. 7. de fortis. Autors indicu liberorum probitorum iusfa Tridentina Synodi. Sayre iustitiae regia, l. 4. 6. n. 4. Manual. 1. 2. Sunne cap. 7. num. 3. dicunt enim hocce superflutum & malum, quando Astrologi hæc tanquam certa prænuntiant. Et explices traditum Caetanum mod. art. 5. paulo post princip. vñ. In art. codem repeate, & in fine Valentia 2. 2. dpt. 6. q. 12. pan. 3. col. 2. vers. 1am vero ex conditione. Toledo relatum. praed. Martinus del Rio lib. 4. disquisit. magie. cap. 3. q. 4. loc. 1.2. Quia cum coniectant ea, quæ aetrorum aspectus se extendunt, nulla intercedit superfluitas, sed erit error temeritatis & mendacij, sicut si erraret in conclusione physica, asserendo eam certiore, quam sit.

autra apiceret in suis actionibus, ita dicendo rem esse incorrectam, tunc enim effet culpa venialis.

Sed difficultas est, an sit illicitum hæc praedicab ab Astrologis, quando non ut certa certitudine praedicuntur. Qui dicunt id non esse illicitum. Quod cœterularis cognitio pendens ex libero arbitrio possit haberi ex aetris. Ita videntur sentire D. Thomas 2. 2. q. 95. 4. 5. in fine corporis. Abbas cap. 2. num. 7. de fortis. Autors indicu liberorum probitorum iusfa Tridentina Synodi. Sayre iustitiae regia, l. 4. 6. n. 4. Manual. 1. 2. Sunne cap. 7. num. 3. dicunt enim hocce superflutum & malum, quando Astrologi hæc tanquam certa prænuntiant. Et explices traditum Caetanum mod. art. 5. paulo post princip. vñ. In art. codem repeate, & in fine Valentia 2. 2. dpt. 6. q. 12. pan. 3. col. 2. vers. 1am vero ex conditione. Toledo relatum. praed. Martinus del Rio lib. 4. disquisit. magie. cap. 3. q. 4. loc. 1.2. Quia cum coniectant ea, quæ aetrorum aspectus se extendunt, nulla intercedit superfluitas, sed erit error temeritatis & mendacij, sicut si erraret in conclusione physica, asserendo eam certiore, quam sit.

Secondum dicendum est primo, quando hæc prænuntiantur ab solutis, aut maiori certitudine, quam ex alis haberi potest, ut dicendo esse probabile, esse superstitionem. Ratio est, quia ex tos altris hoc iudicium abolutum, aut probabile comparari nequit; si enim inclinationem humanaum id iudicium haberi nequit ex artis, sed coniectura valde tenuis (vñ num. 29. probabilitum) medium actum liberum procedentium, praecedenti rati inclinacione certo cognita. Ergo qui absolue, aut maiori certitudine praedicat illa, vel ex intentione illam cognitionem inuectigat, vitetur tacite disciplina demonis, vel vultus eo hæc doceri. Et ita docent Suarez. to. 1. de relig. lib. 2. de superfl. 2. 11. 2. 1. Valentia 2. 2. dpt. 6. q. 12. pan. 3. col. 4. vers. 1. Sit autem huiusmodi. Leonardo lib. 1. de iust. 1. 43. dub. 6. n. 42. Martinus del Rio codem lib. 4. cap. 2. q. 3. Nec Doctores num. praecedenti relati fentur oppotuisse, sed tamen quodnum, lequerunt dicimus. Secus autem effel, quando non ex artis solis, sed ex aliis circumstantiis, & causis particularibus, sumetur hæc coniectura probabilis; ut ex temperamento personæ, & ex aliis eius actibus, & similibus circumstantiis. Quia talis obseruatio non est diuinatio, sed prouidentia, nec cum illis circumstantiis considerare altra, tanquam aliquid conductivum, pertinet ad Astrologiam naturalem. Atque ita docet Suarez. ibidem, & Leoninus docet idem, et si non ita distinxit codem num. 42.

Secundo dico non esse superstitionem, nec iure aliquo antiquo damnatum, quando hæc praedicunt sola illa temerissima coniectura & certitudine, qua sciri possunt per alia, & ita habent in mente praedicent, vel si absolute praedicant, ita tamen intendens, & non majori certitudine. Atque hoc probat ratio tradita n. 32. & hoc volunt auctores ibi relati. Sed superest dubium, an id interdicatur motu proprio Sixti V. contra Astrologos. Videatur enim interdictio in illis verbis: Statimus, ut contra facientes iudicem, & naturam hominum, quibus de futuri contingentibus, suscipiunt, fortuitaque casibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus, aliquid eventuum affirmare audent, etiam si de non certo affirmare aferant aut proscindent, & c. inquirant & procedant, & in eos fuerius canonicus penit. & alii, eorum arbitrio, sumi adiuvant. Suarez. cod. c. 11. n. 30. videatur hoc ad solum forum extermum referre, atque ita ait praefatum in foro externo hos diuinatores, & verba addita proferat occulandum malitiam diuinationis. Et idem vindicentur dicte Valentia 2. 2. dpt. 6. q. 12. pan. 3. col. 3. vers. 8. etiam Martinus del Rio li. 4. disquisit. magie. 6. 2. q. 3. Additique Suarez. in tali praedictione non deefile grauen culpm, latenter ratione scandi, & speciei mali, cum praedumptione iuri, & de iure. Quippe collunt libertas, & eius mysteria ex solo Dei decreto pendent. Vnde, quando actiones humanæ & electiones ita aetrorum subiunguntur, ut certa cuidam regulæ, ac legis decreto, ita ut quippe hanc vice actionibus, quæ suis regulari praeficiuntur. Quippe hoc digitati diuinata sunt ex aetrorum aspectu, ex quibus hæc coniectatio fit, cognoscuntur imperficiuntur & difficiuntur; & vix potest sine vilo errore notari situs aetrorum tempore nativitatis existens, in illo momento, prout Astrologi exactissime punctum illud praestandum docent ad

sci nequeunt. Ut sunt velle per ea cognoscere futura contingencia, vel quae ex arbitrij libertate pendent, certius quam ex somniis cognosci valent. Et ita id interdictum Luit. 19. Deuter. 18. & in iure canonico cap. Non obseruetur, 26. q. 7. & ita docent D. Thom. 2. 2. q. 95. a. 6. & ibi Caetano, sive ab vnueris recepti. Et ratione redditum ibi Caetano, & Valentia 2. 2. diff. 6. q. 12. punto 3. col. 1. verf. 3. quoniam somnia. Quia ex somniis nequit haberi de futuri contingibus, nisi levissima coniectura suppositionis limites non praetergrediens. Cum enim somnium per se ipsum non producat effectus illorum contingentes, nequit ex ipso aliquid coniungi, nisi causa eius cognita. Quod tamen est cognitum difficilimago quod nullum somnum ita ab una causa proficiatur, quin ab alijs multis proficiat quoque possit. Quando autem in effectibus naturalibus, qui ex somno coniici possunt, exceditur, eos certiores, quam par est, predicendo, non est superfluum, sed peccatum remitteratis. Ut in simili diximus num. 29. & docet Suarez, ed. c. 13. n. 14.

Qui optimo n. 20. & Leonard. ed. lib. 8. n. 54. dicunt pessimam superstitionem esse, quando quis virum instar Gentilium, certo modo aut situ le componebat ad somnum, ut sibi per somnia reuelationem occulta. Est enim demons instructionem expectare. Quia culpa fit per somnia diuinata, dixi a n. 18. ad 22.

54 Quare meritò Caet. 2. art. 6. testatur se nunquam somniis varijs sibi contingentibus fidem aliquam habere aequaliter, quoniam interdum eorum ventas effectus fit comprobata. Quod vel eas res postea sic accidat, vel id procurante demone, ut faciliter ad fidem somniis habendum homines attrahat. Vnde optimè Valentia et. q. 12. punto 3. ad finem in vers. Cām agitur, aut tunc vel maximè caudendum esse, ne somniis afflentiam, cum eventu comprobatur videtur. Propter rationem à Caetano traditam.

55 Id denum obseruandum est. In somniis sapientia rationis liberum & expeditum esse. Quod experientia comprehendit sapientia rationis res simplices plenè cognoscere, eaque vel compонere invenire, vel distinguere, rationari, iudicare, mirari, noua quedam inuenire, reflectere ad suas actiones considerandas, & diuidendas; atque hominem tunc dubitare, secumque disceptare, dominat, nec ne. At non est perfectus rationis visus peccatum, metendumve. Quia id perfectam homini libertatem desiderat, id est, solutionem omnium sensuum & potentiarum, ita ut scipio homo, qui tunc agat, & non aliud agatur, sitque homo suarum actionum dominus, & in eius potestate sit agere hoc vel illo modo, aut nihil agere. Quod in somniis minime contingit. Ita Pereira in lib. 1. in Daniel. 9. 7. & lib. 2. de magia 9. 9.

De iuinatione sortes.

S V M M A R I V M .

Quotuplex sunt sortes, & diuisoria quando licetane, etiam in electionibus secularibus n. 56. 57. & 58.
An licet tempore peccati, aut perficiuntur, ad discernendum, qui ministri, aut medici, manuviunt, aut cuius prosperi sit subuenientum, aut qui mittendis ad Indos n. 59.
An licet sortiri, qui ex reis mandamus sit, etiam si non constet de reo? n. 60. & 61.
An licet tempore tempestatis sortiri, quis in mare proiciendum sit n. 62.
An licet sortes in indiciis, sine dubio sit iuris, sine fati n. 63.
Explicatio ex quibus circumstantiis sortes diuisoria possint viciari, a n. 6. 60. que ad 70.
An licet sortes in electionibus Ecclesiasticis n. 71.
Quid in compromissariis ad eligendam?
Ex quid circa tractamus ad electionem n. 73.
An cum duo equali numero sint electi, vel plures maiore parte, licet sortiri n. 74. & 75.
An licet sortis terminare lites temporales, aut Ecclesiasticas n. 76.
visque ad 79.
Quid in discordia inter duas quas sit Pontificis n. 80.
An sortes in Ecclesiasticis sit iure naturali interdictum n. 81. & 82.
An in iis si tripla electio per sortes n. 83. & 84.
Sortes consulentes an licet n. 85. 86. & 87.
Quid de diuisoriis n. 88. & 89.
Fiat num. 89. innocens somniorum, que desiderantur.

gere. Ita D. August. epist. 180. ad Honoratum, D. Thom. & reliquias non precedunt. Naturus Summa c. 11. Hispana n. 39. Latin. n. 48. Atque idem est dicendum de medicis, & alijs ministeriis necessariis ad temporales agitorum necessitates. Similiter id licet sortibus decidere inter militares mittendos ad Indos. Quia est eadem ratio. Ita Suarez, ed. cap. 12. n. 17. Similiter licet haec sortes inter eque pauperes, quorum alteri elemolyna ergo ganda est. Ut docent D. August. lib. 1. de doctrina Christiana cap. 28. syllabi v. Superstitione, q. 9. Suarez, cod. num. 17.

60 Tertio deducitur, quando sunt plures rei, nec oportet omnes punire, licet, quod in militia est præceptum, ut forte excipiatur qui secundus sit. Quia alia ratione hoc dictum nequit. Sic Terciorem 26. q. 2. in Summar. 2. Leon. c. 1. de iustitia c. 43. dub. 9. n. 5. Martini del Rio lib. 4. disput. magia c. 4. q. 1. Qui bene hoc limitat intelligentium, quando per eum sortientur culpa. Quia alias iniqua esset fortior quod minus nocentes.

Quarto possunt vitari, si in aliis peccetur contra infinitum distributum. Ut in electionibus ad officia mittantur sortes inter dignos & indignos; poterit enim fors eadere indigo, contra bonum commune, & rectam reipublica administrationem; & ideo ut licet haec sortes, debent mitti inter solas personas eo munere dignas. Sic Caetano 2. 2. q. 4. 8. dub. 1. Leobena v. 80x. q. 5. n. 6. & Calixto in Summa, v. 80x. & ibi Armilla num. 1. Naturus Summa Hispana c. 11. n. 39. Terciorem 26. q. 2. in Summa n. 2. Azor fa. 1. instit. moralib. 9. 6. 21. q. 9. vnic. verf. At vero in electionibus. Leonardi lib. 2. de iustitia c. 4. dub. 9. n. 58. Sayo in clavis regia, lib. 4. c. 5. n. 21. Toledo lib. 4. Summa c. 15. n. 6. Martini del Rio lib. 4. disput. magica c. 4. q. 1. Suarez, ed. 1. 16. n. 16. & n. 17. Edet autem mortalia, si inter dignos & indignos mittantur sortes. Ut bene sit Naturus, lib. 9. 6. 21. q. 9. vnic. verf. At vero in electionibus. Leonardi lib. 2. de iustitia c. 4. dub. 9. n. 58. Sayo in clavis regia, lib. 4. c. 5. n. 21. Toledo lib. 4. Summa c. 15. n. 6. Martini del Rio lib. 4. disput. magica c. 4. q. 1. Suarez, ed. 1. 16. n. 16. & n. 17.

Quarto deducitur, licet tempore pestis, quando grata alleitunga unius, ne omnes pereant, est necesse aliquos homines mare proiceret. Autri ex omnibus confessu, qui proicuntur sit. Ita Mart. in Ricciatus n. 60. Ideo credo illis iniuris: poterit enim dux nauis ob commune omnium bonum legere id mortalium.

63 An vero in iudicis, ubi est dubium facti, aut iuris, licet sortibus in dicere vti, confundendi sunt Glossa c. 1. licet causam, v. 7. vni posse dicitur, ad fin. de probat. & t. in nos. v. Adularia, de tempore & aetate. Eiusmodi c. 1. licet causam, ad fin. & c. Capitalium, p. 21. de reprob. Imola c. 1. Innostr. v. 4. Glossa l. vnr. Prohibebit, in fine, c. vni posse dicitur. Abbas c. fin. num. 6. de sortilegia, & ibi Marianus Sacrae senior n. 50. Anianus n. 12. Imola c. cap. Licet causam, num. 28.

64 Secunda conclusio. Quoniam sortes ex diuisotis sunt ex se licite, possunt vitari ex aliquibus extirpatis circumstantiis adiunctis, licet & reliqui actus humani. Primo viuant ratione talia extirpationes, aut male intentionis. Vt si quis ab aetrorum infelix expectaret sortem ibi felicitate duram. Cum enim altra in hoc nol prospicere openetur, efficietur. Et ita docent D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. Sylvestris & Superstitione, q. 9. Suarez, ed. 1. de religione, lib. 2. de perfici. 6. 12. n. 16. Martini del Rio lib. 4. disput. magica cap. 4. q. 1. qui bene subdit sorte mortale, si id expectaret certe fore ab attis eveneruntur.

65 Secundo possunt vitari ex quod expectaretur euentus fortuna: & runc annos D. Thom. Archid. Bellanera, D. Antonius, Sylvestris relati n. 58. non iuste vitium, nisi forte vanitas. Quod tamen intelligentium est, nisi more Genuitico sortientes se committant fortuna, quia Dei prouidentiam non agnoscentes, tunc enim esset mortalis supersticio. Ut bene tradunt Suarez, & Martini del Rio etiam, prædicti. Sed tamen ei etiam, quando quis ita se fortuna committit, vt non excludat humanum prouidentiam sortes dirigentem aut permitemtentem. Appellatur autem vanitas, (vt bene sit Suarez, ibid.) quia est actus otiosus, si ab eis necessitate, vel utilitate sit. Vel ut sit vana, ut mihi prius determinatur, id ius nullius esse momenti. Quia alii sit etiam iniuria, nisi relinquant illis ius perinde a fatigacionis pro incilio, ab eo cuius excedit. Vitianus etiam, si alii fraudes interneantur. Sicut in malis iudicis contingit.

Sexto possit contingerere irreverentia, seu irreligiositas, 69. vnde libris Evangeliorum, aut rebus factis, ad has sortes mittendas. Ita Suarez, ed. 1. 12. n. 16. Martini del Rio ed. 6. 4. q. 1. qui bene docet non esse mortale, nisi niger, irreverentia intercederet.

Tandem non debet expectari diuinæ voluntatis manifesatio extraordinario modo, aut per aliquod lignum.

Hoc enim esset tentare Deum. Ut bene Martini del Rio ibid.

Vel expectaret ad sortes consutorias, de quibus dice-

mas n. 85. Vt bene Suarez, ed. 1. 12. n. 16.

Tertia conclusio. Non licent sortes in electionibus Ec-

clesiasticis. Quia id interdictum est fin. in fine, de sortilegia,

Eam autem texum esse antiquorem, inde conatur. Quia Innocentius III. qui auctor illius fuit, praecellit Honori III. qui auctor fuit texutu*s d. s. fin.* Ad posterius dico, eam rationem non concludere id esse iure naturali interdictum; sed est sola congruens probans conueniens esse sortes in illis electionibus interdicta.

tur, erit aliquod sacrilegij genus. Et ita docet *Sane-*
edem c. 12. n. 15. Similiter erit sacrilegium iure humano in-
dictum, si mittantur circa electiones Ecclesiasticas. Cùm ob reverentiam rei spiritualis sint fortis in illis in-
terdicta.

Secundum moniterim, hanc Dei consultationem posse

Posterior est, an electio ad Ecclesiastica officia per fortes diuisorias, sive ipso irrita. Ab his eis, n. 5, de fortis legi, affirmat eam esse irritam. Dicitur quod, eo quod sit contra prohibitionem illius textus. Et præterea quia est contra forman electionum traditam et *Quia propter, de electione.* Sed melius Suarez, v. 1. de religione, lib. 2. de superstitione e. 2. n. 9. & 10. ait ex vi textus d. cap. non esse electionem ipso iure irritam. Quia tamen textus ille interdicit huiusmodi electionem, nullum tamen verbum in irritans addit. Et ideo ait electionem Episcopi factam a compromissariis per fortes electis, fuisse validam, de qua loquitur textus d. cap. fin. Quod latius indicat Gloriosus, v. *Adgitationem*, ubi ait eam electionem esse irritandam. Nec obstat textus d. cap. *Quia propter*, et si enim dicat non valere electionem factam non feruata forma ibi præscripta, ac prius de talem electione ipso facto irriter. At in hoc casu feruata est forma ibi præscripta: quidam enim ex tribus modis ibi contentis est, ut electione fiat per compromissarios, quin haec electione feruatus est, solumque eligendieos per fortes modo, fuiturum, & sollempniter, ut dicebatur.

84 Ex quo devicitur solam electionem Ecclesiasticam, de quae est ferme i.e. Quia propter fore vitiam, si fortibus fiat. Ut hec ait Suarez. coi. 6.12. n.10. & con. ex dictis non precedenti. Quia ibi irritatur electio facta triplex modum ibi contentum: ex quibus nisi us est per fortis. At restuxerit. Quia propter, non loquuntur de omni Ecclesiastica electione, sed de sola Episcopatuorum, & aliorum presbyterorum Ecclesiasticorum. scalarium, vel regulare.

praetorium Ecclesiastinorum, ecclesiastum, vel regum, habentium iuridictionem ad cognoscendum de causis criminalibus & ciuilibus. Quod confar ex illis verbis texus, *Magna pericula imminentia Ecclesie viduatis*. At Ecclesia non dicitur viduata more aliquo Canonici, aut alterius dignitatis, sed solis pretalii (ponsi eius morte. Et ita sustinet *Glossa* in *Ecclesie*, *Innocentij statim imprimitio*. Anton. n. 19. Abbas n. 7. & Cardin. q. Anchore a. q. 1. Baldus n. 9. Inola n. 3. Ananias pauli post principium. Bellamara n. 3. Henricus in principio, n. 1. 2. & 3. Rosell v. *Ecclesie*, n. 1. n. 2. Angelus. *Ecclesie* n. 29. *Sylvestri* v. *Ecclesie*, q. 1. n. 1. Et solis Hoischen si eoc. Quia propter pauli post principium, v. *Viduatis*, dixit eum textum procedere quoque in electione quorumcumque ministrorum Ecclesie.

Qua Quarra conclusio. Sortes consultoria raro sunt licita.
Quia Deus non vult suam voluntatem fortibus indagari
sed Ecclesiæ & sanctorum doctrina, ac petitio à virtus pru-

distribus consilio. Et ideo sub anachemate interdicuntur, c. *Sorites*, 26. q. 5. At possunt esse licet quatuor conditionibus concurrentibus. Prima est, necessitas; alia enim est, Dei tentatio. Hanc autem necessitatem explicat *Sylvestris*. & *Margarita confessorum statim allegandis*, vt sit necessitas spiritualis aut temporalis, perfida, vel etiam rerum, ad magnum damnum vitandum. Secunda est, vt debita reverentia ad Deum mittantur fortes. Tertia est, vt feruerit modus proportionatus, ne culicet, sanctorum re liquie, aut diuina oracula concurrentiarum ad feccularia, i. est, ut explicant *Sylvestris*. & *Margarita confessorum*, ad temporalia lucra, focus ad damnum vitandum. Ultimam, ut sit circa debitam materiam, nempe, vt non sit circa electiones Ecclesiasticae. Quia cito id est non possit interdicendum. Ut diximus. Ita docent D. Thomas 2.2. q. 5. a. 8. *Sylvestris*. Vt diximus. Ita docent D. Thomas 2.2. q. 5. a. 8. *Sylvestris*. *Supersticio*, 4. *Armillula Sors*, nu. 2. & 1*i Tabernaq.* n. 6. *Margarita confessorum* in 1. precepto, fol. 38. *Azorrom*, l. 1. *inst. moralib.* o. 2. 21. fine.

86 Moneretur tamen fortis consulterias non feruatur
prædictis conditionibus, non contineat superstitutiones
diuiniatorum, sed aut tentationem Dei, sicut si fuit sine
necessitate, & prætermis ordinatis diuini prouidentia
mediis. Si vero secunda & tertia conditio non ferueret

Summa Th. Sanchez pars I.

*An sit iure laica excommunicatio in quoscunque dominatores, vel alli-
gantes demonem, omnesque innoxiantes aut adorantes? n. 90. d. 91.*

Anathema, and excommunicatus sit, an claudat excommunicationem.

n. 91.
An Inquisidores soli punitant dominatores, &c. alios superstitionibus videntes in 92.

Qualiter libri omnes huius artis intercedunt sint, ac integrum sit Inquisitorium punire tenente eori n. 93.
Qualiter diuinantes & malefici teneantur premium animacionis &

Tandem agendum est draconis iure statutis aduersus

Trajectum agendum est de poenis terra iuratis aduersis
diuinatores & alios maleficos. Et quia sola excomu-
nicatio pertinet ad forsan conscientias, (confer enim eos
nullam luponiationem aut irregularitatem incutere,) ideo
de sola illa agam. Et quidem aliqui confessant latam esse ex-
communicationem aduersis clericos sortibus diuinato-

communiione sacerdotum et reliquo clero de cunctis diuinis ritibus. Ita Martinus Delius lib. 4. disquisit. magis. c. 2. q. 7. sed. 4. Probat ex E. Si quis Episcopus, &c. Aliquant. 2.6. q. 1. At in priori texu nol dicitur de excommunicatione in posteriori autem sic dicitur: Ab Ecclesi habebatur extraneus. Idem dicit non esse improbatibile Suarez tom. 1. de religione, lib. 2. d.

Cc super

superstitiose c.19. n.5. Dicuntur ex t.1.26 q.5 ibi: si quis ariolus, artifices aut incantatores obsecnatur, aut phylacteris rufa fuerit, anathema sit. Nam haec verba, Anathema sit, aut excommunicatus sit, continent excommunicationem latam, & non solum ferendam: vt docent multi, quos retuli lib.7 de matrim. disp.12.n.2. Et ultra illos docet Suarez ex c.19. n.3. & 4. & tom.5 in 3. p.12. scilicet 3.n.4. Referunt insuper pro hac sententia quadam extraagans Ioannis XXII. quia incipit, Super illius. Quia quidem inter extraagantes eius in corpore ieiunia inferunt, non habent. Sed eam esse refert Taberna. Excommunicatus, c.19. n.4. multa. Atque eam refert directorium Inquisitorum 2. part. quest. 43. in qua, folium sit mentio de innoxibus demonum, vel aligantibus illum in re aliqua, vel cum adorantibus, vel cum eo pactum invenientibus, vel ipsi immolantibus, & tunc tantum quando quidquam horum facere praeclamerent.

91 Sed verius est, nullam esse excommunicationem in hostiam, sed tantum ferendam. Quia textus c. Si qui Episcopus, nil de excommunicatione tractat: &c. Aliquantum, c. in viratu verbo futuri, habeatur, continet sententiam ferendam. Atque ea verba contenta in t.1.26 q.5. Anathema sit, est probabiliter non continere sententiam latam, sed ferendam. (Vt aliquibus citatos probauit 7. de matrim. disp. 12. n.2.) & ultra ibi allegatos tenet loquens de his verbis, Excommunicatus sit, Narrar. Summa Latina c.27 num. 12. quamvis in Hispano eadem n.12. contraria tenuerat. Id que probat, quia verbum, Sit, est futuri temporis, aut faltem ambiguum, an sit futuri, optati modi; aut prelectum, subiungit: & cideo in hoc dubio iuris est in mihiorem partem inclinandum. Que ratio militat omnino in his verbis, Anathema sit: inquit clara fuit illa, Excommunicatus sit. Quamvis fatear haec verba, Anathema sit, postea in decreto Conciliorum determinantibus pertinuerint ad fidem, importare hereticum esse sentire contra eam determinationem. Praeterea etiò dicitur importare excommunicationem latam, intelligentiam est, nisi preferantur in materia, in qua constat ex aliis textibus non imponi excommunicationem latam, sed ferendam. Quod ex multis probauit ea disp. 12. n.2. & ultra ibi citatos, tenent Narrar. eodem c.27. n.12. Suarez eodem c.19. n.4. Quod in hoc calvo contingit. Sunt enim multa alia iura declarantia sententiam esse ferendam. Ut c.2. & 3. & c. Non operari, 26. q.5. Et quamvis Suarez ex c.19. n.5. dicat hanc solutionem non sibi satisfacere, quia haec verba sunt antiquiores: at hoc non obstat: nec enim absurdum est decreta posterioria dubia explicari per priora. Ut probauit libr.2. de matrim. disp. 24. num. 6. Et Extraagans Ioannis XXII. non est sufficienter promulgata, ut eum effectum opereatur. Ut bene sit Suarez ex c.19. n.6. Eridic pro hac sententia sum Alesio l.p. q.16.4. membro. 5. & Sylleger v. Superstitione, qu. vlt. vbi dicunt hos excommunicandos esse. Et expresse tenent Suarez ex c.19. num. 5. & 6. Azor tomo 1. institutionum moral. lib.9. cap.26. quest. 3. Leonardus lib.3. de infidili cap. 43. subito 5. num. 29.

92 Arque attento iure veteri Inquisitores cognoscabant aduersos filios diuinatores miscentes aliquid hereticis. Constat ex c. Accusatus, §. Licet, de hereticis, in 6. At hodie attento motu proprio Sixti V. contra alkoholos, possunt & ordinari, & Inquisitores inquirere & animaduertire in omnes superstitiose quamvis diuinandi artem exercentes, proficiens, discentes, docentes, & diuinationibus vanis videntes, aut in eis se quomodo libet ingerentes. Ut constat ex eius tenore. Et docent Azor tomo 1. institutionum moralium. lib.9. c.26. q.4. Suarez eodem c.19. num. 11. Contentio vero aliarum superstitutionum, in quibus est iuicio hereticis ob expressum cum dampno pacium, vel ob alias circumstantias, pertinet ad Inquisitores: quando vero nulla est hereticis iuicio, est mixta fori, nempe, iudicis Ecclesiastici & laici, & datu praeventio. Ut cum Abbat. & aliis tenent Iulius Clareslib. 5. receptarum, §. Heretici, num. 25. Suarez eodem n.11.

93 Insuper libros omnes, & scripta Geomantie, Hydro-

CAPVT XXXIX.

De diuinatione per duellum. Et quando duellum licitum sit: & quibus peccatis illicitum subdatur.

SUMMARIUM.

Duellum quid sit. Et quantum licet sumatur. 1.
An sit in genere malum, ut in quoque id licet. 2.
An duellum ad cruentum veritatem semper illicitum. 3.
An innocentis damnatio ad mortem, nisi duellum acceptum, licet acceptare. 4.
An oblatum duellum ad cruentum veritatem, quando offerens uult alicuius pronosticatio interficeretur acceptare. 5.
An causa remittenda sit criminis, sine cuius ad licet. 6.
An licet duellum, neque alicuius ipsum pronosticatio illicet, neque quando sumere coram iudice multorum viarum familiares, aut honorum innocentia. 7.
An ad defendendum propriam vitam licet duellum oblatum acceptare. 8.
An licet ad tuendum honorem, qui amittitur respondeat duellum oblatum. 9.
Quid sit provocatio ad duellum respondet. 10.
An vocato a hominibus licet exire, quando iudicatur vocari ad duellum. 11.
Quando sit licitum duellum inter milites viri, qui factio in bellis. 12. 13. 14.
An licet duellum oblatum, ut in defensione, publica auilitate indictum. 15.
An licet aliquis inde bellum resoluere in sellum. 16.
An in officio a quibus licet duellum, si non acceptare em conditione. 17.
An licetus ex circumstantiis operi, si alicuius ex pugnauit. 18.
Post c. 17. invenientur summaria quae desiderantur.

94 Dico in hoc capite tractanda sum. Prior est, quando duellum licet. Posterior est, ut peccatis duelli illiciti. Duellum, quod greci Monachia dicitur, est singulare duorum cerram initium ad cruentum ab eius rei veritatem, vel ad purgationem inducendam. Quotiescumque enim criminis, seu culpecum alterius iuris probatio obscurata est, vel actor reum provocabat, vel res ipsa offerebatur ait, vel loco alium ad duellum, hoc modo, ut qui se probauit purgaturum aliquid obliterari, si vice sit, probabile vel purgatus esse credatur. Sin autem succubuerit, deficere in probatione, vel obiecti criminis coniunctus esse putetur. Quare duellum proprium non est quod liber duorum certamen, sed quando insciptur ad veritatis indaginem, & ut victoria testetur iustitiae eius innocentem, vel habere ius in lete intenta. Ut docent Nicolaus de Lyra l.Reg. 4.17. in ea verba, Audit ait autem verba quae locutus est David. Henricus quoddam. 9. q.23. Caietan. 3. 2. q.95. art. 8. circa solacionem ad 3. vers. ad evidenter binus. Sylleger. Duellum, inst. Delius lib. 3. disputa magis cap. 4. q. 4. fest. 4. Vnde ait Laurentius & Sylleger. citato Ramiro, duellum ab aliquibus appellari iudicium, ed quod ibi iudicium Dei expectatur. Ut largè & generatiter ait Sylleger summi duellum pro quo quis iuraria certamine ab vitaque parte sponste intro.

95 Duellum autem ita generaliter sumptum non est ita ex genere suo malum, quia in aliisibus casibus ob iustas causas licet. Quare ex iustis duellis causa est perpendendum an licet, nec ne. Ut optimè docet Caietanus in preced. allegatis.

96 Sex ergo tunc cause, ad quas duellum ordinari potest, ex quatinus animaduisione eius honestas deducenda est. De quibus sigillatum agendum est. Prima est, ut per victoria encuntur erit veritas, & iustitia alterius partis. Tercia certam vocatur propriæ duellum (vt dixi n.1) & computatur inter purgationes vulgares, & damnatur ab Ecclesiast. & Monachiam. 2. q.5. & cap. 1. & 2. depurg. vulgari. Et tanquam superstitiosum damnatur D.Thomas ab omnibus receptus 2. 2. q.95. art. 8. ad 3. vbi & Caietan. & Henricus quoddam. 9. q.3. optime aiunt huiusmodi duellum indicere, vel acceptare, esse ex genere suo malum infirmamentum. Quia in propria ratione repugnantiam cum recta ratione includit. Quippe in testimonium proprii

ius aut innocentia, assumitur, quod non est mendacium aptum ad eum finem. Cum quandoque instant causam inuenient, succumbere in duello accidat. Ut dicitur 2. depurg. vulgari.

Hinc deducatur resolutio eius questionis, si quis innocens ab iniquo iudice damnatur, ut velio duello pugnaret, quo leal obiecto criminis purget, vel mortem subeat, an licet ei acceptare duellum? Et non licere affirmant Hostiensis Goffredus, Supplementum Rosalia, quod refert & sequitur Sylleger. v. Duellum. q.2. Henricus quoddam. 5. q.32. Abulensis 1. Reg. 4.17. q.17. D. Antonius. p.1. art. 4. c. 1. v. 8. vlt. Taberna v. Duellum. q.3. n. 4. C. ibi Armilla. 5. & potest probari. Quia duellum causa erende veritatis, est intrinsecus malum. Ut diximus n. p. 25. Deinde qui innoxuisse iniuriam minime patitur ab eo, cum quo pugnatur est sed a iudice. Non ergo ei licet acceptare duellum cum eo tertio vere innocentia, ac eius vita pericolo expondere. Alij vero id efficiunt affirmant. Ita Angelus v. Duellum. n.2. Toledo lib. 5. Summe. c. 6. n. 32. Narrar. lib. 2. de rebus suis 3. n. p. dub. 13. in noua edit. nu. 29. Et videtur approbare Caietan. 2. 2. quod 9. art. 8. circa solut. ad 3. statim in principio: refert enim quoddam sentire id licet, & non improbat. Et Valentia dicit non esse improbable 2. 2. dff. 3. q.17. parvo 1. col. 3. vlt. Donum etiam. Et reddit rationem, quia erit innoxens non patiatur iniuriam ab illo iurio, cum quo eroffertur duellum, sed a iudice. At videtur habere tunc ius, utratus iudicis iniuriam titulat per uncertaine duelli periculum, evadere certam alioquin mortem, etiam cum tertij detimento. Quando quidem plus le ipsum, quam illum in encausto diligere potest: eo vel maxime quod inquis index tertio illo tanquam instruere virante ad exequendam iniquam sententiam, quoq; vnam eius partem. Et haec patet probabilitatem tenio, non acceptante innocentem duellum, ea praua intentione, quia offerit index, sed folium intentione le defendend, & ut mortem certam acceptato periculo duello evadat. Quare ea potius est defensio. Ut dicimus n.6. Quippe illud acceptare intentione veritatis erundat, est intrinsecum malum, in facta mendacia, ac proinde nunquam licet.

97 Secundum deducitur, si quis suspicans quendam adulterium committisse cum sua uxore, aut alia iniuria ipsum affectasse, cum ad duellum pronocaret causa veritatis indaganda, minime licet hinc pronocato illud acceptare. Quia est intrinsecus malum, & quia sponte acceptat. Sitamen provocans impudenter ipsum, vel alia cum necare vellet: licet hinc pronocato pugnare se defendendo. Quia non pugnat quasi condicione em oblatam acceptans, sed a iniquo iudice oblatam defendens. Ut optimè docet Abulensis. Reg. 4.17. q.17.

98 Secunda causa acceptandi duellum est, ad terminandam item criminalem aut ciuillem. Et tunc licet ob iudicandam vitam, vel res defendendas, ait Nicolai de Lyra iudicatus. Verum ob haec causam non licet alii, cum omnes Doctores num. sequenti referant, & ita tenendum est. Quia duellum non est medium aptum ad terminandam item.

99 Dubium autem est, an licet ratione centrum duellum acceptare, sive ostere, quando certum est fore viractor per fraudem in iudicio ipsum opprimat, & iustitiam iniuriam damnationem impetrat? Quidam neutrum licere ait. Quod si defensor ille solus dicatur, qui iniurias ad pulum aggreget, cogitat. At hic etiam ad duellum provocans, id sponte acceptat. Quamobrem non tanquam sui defensor ex iustitiam est, sed tanquam iniurias condemnandus. Ita docent Abulensis. Reg. 4.17. q.17. S. 10. 2. 2. q. 64. art. 3. controuer. 3. Alius placet licere, quando certum est innoxitem damnum ad mortem inutilitatem invenient, & iustitiam in aliis calibus. Paus probavit, quidam est subite minus malum, nempe, dubia mortis aut iniurias periculum, ad auertendum ea damna certò ob aduersarij iniuriam subienda. Nec hoc est duellum vera, sed defensio contra inuidentem. Non enim re ipsa differt, velle occidere proprio gladio aut alieno. Posterior probat Summa Th. Sanchez. Pars 1.

Caetan statim allegandu. Quod defensio armis non licet
nisi contra inuidem armis. Ita sustinent Caet. 2.2. q.95.
a.8. circa solutionem ad 3 in 4 causa, & in Summa v. Duellum.
Natur. Summa Latina & Hispania. n.11. n.39. & c.15. n.9. Valen-
tia. 2.2. diph. 3. q.17. punc. 1.col.2. vers. Et autem assertio, & ver-
Talis autem causa & in quarta causa acceptandi duelli. Et Caet-
tanu de sola duelli ab actore oblati acceptatione logi-
tur: de provocacione autem facta per innocentem ad il-
lud, nul dictr. At Valentia de viro que loquitur, & dicit v-
trumque innocentium licere. Quia (vta ita) semet eod pur-
ito 1. col.5. vers. *Nec secunda*, euident rationis sunt ad duel-
lum provocare, & illud acceptare, quies causae necessariae
defensionis virumque nr. Atque limitat solus Caetan-
nu, dummodo duellum illud de consensu principis inca-
tur. Sed mehius alij dicunt, iure latice innocentem duellum,
ad vitam, honorem & res familiares in notabilis quantitate
tendit, quando conflat omnino, inlustre & per calum-
nia ad eum procedere. & certum omnino est hoc vice
nocens huc amittat: nec aliud sibi euident remedium
superer. Quis si hoc duellum ratione defensionis cum
modestram inculpare tu te in die, (vt DD. secunda
fententia) facientur, ea defensio contra inuidem est licita,
& pro vita, & pro honore, & pro rebus etiam tuendis.
Et ita hanc sententiam tenet. *Batus* 2.2. q.64. art.7. dub.4.
corpo, & in solut. ad 2. *Manuel* 1. *Summa*, in 2. edit. c.73.
n.1. *Natura* lib.2. drefutat. c.5. in 2. part. dub.13. in noua edit.
n.89. & 290. vbi merito reicit limitationem *Caetan* pe-
tentia conlumen principis. Nam defensio tute ipso nat-
urali ab aliquo licentia conceditur. Atque optimi-
Batus licet inopinato in his casibus acceptare & of-
ferendi duellum, ob ratione tradidit: in d. & non prouo-
cando ad duellum, interficere occulte a dictum illum ca-
lumniosum. Cum haec occit sit vera defensio. In d. bene
Natura eo. n.290. ait teneri innocentem non acceptare
duellum, ne cindicet; si potest occulte illum occiden-
do, id vita, honoris, rerum familiarium periculum euade-
te. Quippe se proprium vita periculum in duello im-
minens virabit, & peccatum auctoris offerentis, aut acce-
ptatio duellum.

8 Tertia causa est, defensio vita propria. Et ob hanc cau-
sa non licet sponse duellum acceptare. Quia eti licet
vii repelle, & ab iniusto defendendo, etiam eum
necando, quando alter vita defendi nequit: at hoc non
est duellum: sed quando ex condicio sponse inducit, aut
acceptatio certamen. Quod non est vita defendere, sed
eum periculo expoere. Ita *Caetan* eod. ar.8. ad fin. *Valentia*
d. punto 4. d. finem.

9 Quarta causa est, defensio proprij honoris. Quia si vir-
nobilis, aut miles provocatus ad duellum, id relupit, non
modicus honor iacturam facit. Atque ideo prouocans
videtur inuidem honorem prouocari auferendum. At
quando honor alter confuli nequit, nisi inuidem occi-
dio, licet viri occidere: nesciit acceptare duellum,
in quo neutrui mors certa est. Et confirmatur, nam inua-
no est inuidem perire, vt honoretur, tunc, quan-
do fuga libi ignominia posset tueri vita. At maior
ignominia est duellum oblatum respire. Atque ira re-
nient aliqui licet, (vt refert *Batus* 2.2. q.64. art.7. dub.3.)
Ardicendum est, hanc non esse iustam acceptandi duelli
causam, sed est culpa mortali acceptare. Duxit,
quia est apud vulgares & improbos, id ignominia tri-
buitur: tamen apud sapientes & probos, id honoris ascri-
betur, quando gratia diuina legi seruanda duellum ob-
latum respirent. Quod false vniq; opinioni praeorderat.
Quare non est humile fugi, dum aliquem inuidat: ea e-
cum militiam profiteretur ignominia, etiam apud
probos & sapientes. Præterea quia si ob defenden-
duum honoris licet acceptare duellum, id quoque ob
eandem rationem indicere licet: quando ad eundem
honorem est: vt contingit quando quisquam inuidum
passus est. Quippe virumque est euident rationis, (vniq; 7.
diximus.) At nullus fas est indicere admittit. Tandem
qua etiam apud mundanos satis consuletur honor pro-

vocatus hinc respondendo comodo, quem n.leg. explica-
bitur. Atque ita docent *Caetan* 2.2. q.95. art. 8. circa solu-
tionem ad 3 in 4 causa, & in *Summa* v. *Duellum*, vbi *Arnoldus* 1.
Soror lib.5. drefutat. q.1. art.8. ad finem corporis, res. Quod si hinc
quisib; *Azebido* lib.8. recopiat. tit.8.1.0. n.18. *Natura* lib.
2. drefutat. c.5. in 2. part. dub.3. in noua edit. n.28. *Batus* 2.2.
diph.3. q.17. punc. 1. in 2. causa. *Petrus de Ledesma* 1. to. *Summa*,
tr. 1. 8. q.18. post 9. conclus. diph. 4. *Manuel* 1. *Summa*, in 2.
edit. c.73. n.1. *Arnoldus* 1. *Regula* 17. g.1. *Salon* 2.2. q.64. art.3.
contraria 3. Et etiam sententia *Natura*. *Summa Latina* & *Hispania*
n.11. n.39. dicit enim in solis duobus casibus hincum esse
duellum prouocare, & illud acceptare, quies causae necessariae
defensionis virumque nr. Atque limitat solus *Caetan*-
nu, dummodo duellum illud de consensu principis inca-
tur. Sed mehius alij dicunt, iure latice innocentem duellum,
ad vitam, honorem & res familiares in notabilis quantitate
tendit, quando conflat omnino, inlustre & per calum-
nia ad eum procedere. & certum omnino est hoc vice
nocens huc amittat: nec aliud sibi euident remedium
superer. Quis ita rem prouocare ad duellum, sic respondere
potest. Paratus sum ad me defendendum, quando-
cumque me inuidas, nolo tamen duellum acceptare, ed
quod legi divina aduersor. Quia paratus sum ad defenden-
dum, vacat culpa. Ita *Batus* viroque loco. *Valentia* n. prece-
dentes allegati.

Sed nunquid, si quis iratus quempiam vocat, dicens se
vilem panici seorum conuenire, licet hinc exire?
Si distinguedum est, si vocatus si moraliter certus, le
ad duellum vocari, non licet: at non tenebit domi ita
manere, vt nequeat egredi, quiescere oportunitum libi fu-
rit sua negotia pertractando. At eorum, qui credat
fore ut iratus blandis verbis.

Quinta causa vero, acceptandi est, interna viru-
scum faciatis in, quando ex consensu a. 1. m. spe-
cificuli & volup. 3 causa, vel ad robur militum ostendun-
dum, illud in. Et hac non est iusta. Quia ne fases
medium tam periculum & morte, ob tam vanum finem
suscepit. Et sic ipsi his soli causis subcepit non
licet, sic nec duellum. Ita docent *Caetan* 2.2. q.95. art. 8. circa
solut. ad 3 in 2. causa, & in *Summa* v. *Duellum*, vbi *Arnoldus* 1.
Natura eo. n.290. ait teneri innocentem non acceptare
duellum, ne cindicet; si potest occulte illum occiden-
do, id vita, honoris, rerum familiarium periculum euade-
te. Quippe se proprium vita periculum in duello im-
minens virabit, & peccatum auctoris offerentis, aut accepta-
tio duellum.

Negandam tamen non est, licet in bello iusto haec pri-
uata duella inter singulos aut paucos milites ex viraque
parte, quando opportune invenientur ad debilitas
hostium vires, cumque animos frangendos, experiendo
militum contrarie factionis robur. Quod non exigunt
victoriz comparanda fructus inde sperent. Quod fati-
significat *Caetan* in *Summa* v. *Duellum*, redditum enim ratio-
num, curu causi precedenti id duellum non licet: quod
non ad hostium robur ministrandum ordinetur, sed ad va-
num ostentationem. Atque ita docent *Minchaca* in *contra-
versiarum tribus*, lib.1. c.4.8. n.18. *Azebido* lib.8. recop. tit.8.1.0.
n.6. *Valentia* n. p. 2. et al. *Caetan*.

Quare hinc modi certamina ab hostibus obla-
ta acceptate, non principaliter ob vanam foritudinis
ostentationem, sed principaliter gratia conseruanda bo-
nae extirpationis exercitus apud hostes. Quia ea non pa-
rum momenti ad victoriam habet. Et si non acceptaren-
tur, reddentur animos hostes extirmando nostros
pro timore id certamen effugere. Ita docent *Natura*, *Valen-
tia*, *Manuel*, *Natura* allegat. num. 12. Quos intelligit, esti
hostes causa solius spectaculi & volupatis, id certamen
offerent: hinc enim id acceptare, non principaliter ob
eum finem, sed propter finem dictum.

Vlma causa est, quando auctoritate publica indicitur
duellum vindicatum, ad illarum partem inuidum in-
dicandam: aut defensum patet. Sed quippe ex his
causis dicendum sit bellum licere: duellum tamen est
licitum. Ratio est, quia vindicatum non licet, ed quod
qui auctoritate publica inuidum vindicat, debet esse
velut agens respectu punienti. Quare instar agentis
naturalis deber est multo fortior, ita ut quasi certa sit
victoria. Quod in singulari certamine non reperitur:
quia vel per est virumque conditio, vel multa possunt,
ac solent accidere, vt is etiam, qui valentior videat
succum-

succumbat. Non etiam licet defensum. Quippe etiam
in defensu, initati oportet agentia naturalia, in qua-
tum fieri potest, quæ meliori & efficaci modo possibili
contraris resistent. At est ineffici & debili resistent
per unum modum, quem faciliter contingit vincere. Quare
inique communis defensio vni commissaria ei periculo ex-
poneretur. Ita *Caetan* d. art. 8. circa solut. ad 3. in causa 3. *Valen-
tia* d. p. 2. n. 1. in causa 1.

16 Quamvis tamen hoc regulariter illicitum sit, aliquando
libe bellum resolute in duellum, in pacto inter
virumque factionem, vt causa per primum decidenda,
paucis virumque pugnantibus, aut duobus decidenda con-
mittatur, ita ut eius pars sit victoria, cuius milites vice-
rint. Quod quidem eo quod libe bellum iustum gerens videt se viribus constitutum ad bellum com-
mune, & fore virco indicto succumbat: si, si duello rem
terminandam committat, sit victoria spes. Tunc enim
prudenter agit transferens ruinam feret certam in victoria
spem. Arquit duellum loco bellum suum succedit. Ita *Caetan*
d. art. 8. circa solut. ad 3. in causa 1. *Summa* v. *Duellum*,
vbi *Arnoldus* num. 1. *Emmanuel* S. n. 1. *Natura*. *Summa Latina* &
Hispania 11. n.39. & c.15. n.9. *Minchaca* in *contro-
versiarum tribus*, lib.1. c.48. n.19. *Azebido* n.13. allegatus. *Delius* & *Natura* n.
29. allegat. 1. *Valentia* d. p. 2. n. 1. col. 3. vers. *Falso* autem es
Caetan. Addunt bene *Valentia* 5. causa, & *Valentia* lib. 1. in d. n. 290. *Salzedo* in *practicam Bernardi*
Diaz 1.100. initio Suarez 5.10. in 3. p. diph. 3. fol. 4. n. 4.8. Ma-
nuel 1. to. *Summa* v. 2. art. 6. c.73. fine. Quia rex es dicit merito cum
clericis deponi debere, id est suspendi. Ut intelligunt
omnes autores citare, & specialiter Suarez. Quod denun-
tiant verba sequentia concedendo Episcopo dispensationem.
Cum vir *Pontifex* cum deposito dispenset. Nec ea
verba argunt suspicione esse latam. Quia sensus est,
concedi Episcopo dispensationem, postquam clericus ille
pertinetian in lucere ad malum, fecit. & omnia malo asser-
tere quod est bellum commune.

17 Tandem dubitatur, an in usus casibus, in quibus duella
licent, fas sit eam conditionem apparet, vt nullus ex ci-
cumstantibus opere alii ferant. Vide ut enim esse contra
charitatem succumbenti non subire: utpote quod
extremo periculo est, nisi illi succurratur. Sed bene
Natura lib. 2. d. refit. 13. in 2. p. dub. 13. in noua edit. n. 18. lic
questionis hanc sit soluta. Si duellum sit ob defensionem
en vita vel terreni innocentis, & adhuc volens iniuste vexare
nolit desistere, licet eum condicione acceptare.
Et circumstantes tenent illi succumbentibus non open-
ferre, quod ex parte illi bellum iniustum sit, et sique
peccato iniustitiae cooperari. Quod si innocens succum-
bat, tenent illi subiecti. quia ex parte illi est iniusta
conditio. Quando vero duellum est illicitum, licita
quoque est conditio. Cum potius impedit virumque
partem oportet. Hactenus *Natura*. Sed nolit dixit de hac
conditione apposita, quando bellum commune resolu-
tur in duellum, ex pacto, iuxta dicta non. præced. At tunc
credo etiam ea conditione non expedita, temperemus in
eopacto tacite includunt, ne viri factionis militi in-
cubentibus teneti succurrere circumstantes, immo teneri
non succurrere. Quia est ex parte iniuste bellum
auctoritate, & patrinos prouiderent bonum pro-
ficiunt ut per perpetua famam. Et morientes in eo confi-
derat priuata Ecclesiastica sepulchra. Postea auctor Pius IV.
in motu proprio edito an. 1560. excommunicauit omnes
Principes & domicellos permittentes in suis locis duell-
um auctiua. cetera 1. in locis duellum seu monoma-
chiam, in suis territoribus Christianos coegerint, ac ipsos
in duello pugnantibus, & pugnantibus spectatores ac-
cipitios, & confitum dantes tam in iure, quam in facto in
causa duelli, aut alia quacunque ratione ad illuduantur.
Insuper imperatores alioquin locis ad duellum
concedentes, priuata dominio ac iuri dictione territorij
in quo duellum concedunt, si illud obtineret ab Ec-
clesia, & domino directo, si sit fealdum. Et ita si loca sunt Ec-
clesie, redent ad ipsam: si vero fealdia, ad dominos. In-
super pugnantibus, & patrinos priuata etiam bonum pro-
ficiunt ut per perpetua famam. Et morientes in eo confi-
derat priuata Ecclesiastica sepulchra. Postea auctor Pius IV.
in motu proprio edito an. 1560. excommunicauit omnes
Principes & domicellos permittentes in suis locis duell-
um auctiua. cetera 1. in locis duellum seu monoma-
chiam, in suis territoribus Christianos coegerint, ac ipsos
in duello pugnantibus, & pugnantibus spectatores ac-
cipitios, & confitum dantes tam in iure, quam in facto in
causa duelli, aut alia quacunque ratione ad illuduantur.
Insuper imperatores alioquin locis ad duellum
concedentes, priuata dominio ac iuri dictione territorij
in quo duellum concedunt, si illud obtineret ab Ec-
clesia, & domino directo, si sit fealdum. Et ita si loca sunt Ec-
clesie, redent ad ipsam: si vero fealdia, ad dominos. In-
super pugnantibus, & patrinos priuata etiam bonum pro-
ficiunt ut per perpetua famam. Et morientes in eo confi-
derat priuata Ecclesiastica sepulchra. Postea auctor Pius IV.
in motu proprio edito an. 1560. excommunicauit omnes
Principes & domicellos permittentes in suis locis duell-
um auctiua. cetera 1. in locis duellum seu monoma-
chiam, in suis territoribus Christianos coegerint, ac ipsos
in duello pugnantibus, & pugnantibus spectatores ac-
cipitios, & confitum dantes tam in iure, quam in facto in
causa duelli, aut alia quacunque ratione ad illuduantur.
Insuper imperatores alioquin locis ad duellum
concedentes, priuata dominio ac iuri dictione territorij
in quo duellum concedunt, si illud obtineret ab Ec-
clesia, & domino directo, si sit fealdum. Et ita si loca sunt Ec-
clesie, redent ad ipsam: si vero fealdia, ad dominos. In-
super pugnantibus, & patrinos priuata etiam bonum pro-
ficiunt ut per perpetua famam. Et morientes in eo confi-
derat priuata Ecclesiastica sepulchra. Postea auctor Pius IV.
in motu proprio edito an. 1560. excommunicauit omnes
Principes & domicellos permittentes in suis locis duell-
um auctiua. cetera 1. in locis duellum seu monoma-
chiam, in suis territoribus Christianos coegerint, ac ipsos
in duello pugnantibus, & pugnantibus spectatores ac-
cipitios, & confitum dantes tam in iure, quam in facto in
causa duelli, aut alia quacunque ratione ad illuduantur.
Insuper imperatores alioquin locis ad duellum
concedentes, priuata dominio ac iuri dictione territorij
in quo duellum concedunt, si illud obtineret ab Ec-
clesia, & domino directo, si sit fealdum. Et ita si loca sunt Ec-
clesie, redent ad ipsam: si vero fealdia, ad dominos. In-
super pugnantibus, & patrinos priuata etiam bonum pro-
ficiunt ut per perpetua famam. Et morientes in eo confi-
derat priuata Ecclesiastica sepulchra. Postea auctor Pius IV.
in motu proprio edito an. 1560. excommunicauit omnes
Principes & domicellos permittentes in suis locis duell-
um auctiua. cetera 1. in locis duellum seu monoma-
chiam, in suis territoribus Christianos coegerint, ac ipsos
in duello pugnantibus, & pugnantibus spectatores ac-
cipitios, & confitum dantes tam in iure, quam in facto in
causa duelli, aut alia quacunque ratione ad illuduantur.
Insuper imperatores alioquin locis ad duellum
concedentes, priuata dominio ac iuri dictione territorij
in quo duellum concedunt, si illud obtineret ab Ec-
clesia, & domino directo, si sit fealdum. Et ita si loca sunt Ec-
clesie, redent ad ipsam: si vero fealdia, ad dominos. In-
super pugnantibus, & patrinos priuata etiam bonum pro-
ficiunt ut per perpetua famam. Et morientes in eo confi-
derat priuata Ecclesiastica sepulchra. Postea auctor Pius IV.
in motu proprio edito an. 1560. excommunicauit omnes
Principes & domicellos permittentes in suis locis duell-
um auctiua. cetera 1. in locis duellum seu monoma-
chiam, in suis territoribus Christianos coegerint, ac ipsos
in duello pugnantibus, & pugnantibus spectatores ac-
cipitios, & confitum dantes tam in iure, quam in facto in
causa duelli, aut alia quacunque ratione ad illuduantur.
Insuper imperatores alioquin locis ad duellum
concedentes, priuata dominio ac iuri dictione territorij
in quo duellum concedunt, si illud obtineret ab Ec-
clesia, & domino directo, si sit fealdum. Et ita si loca sunt Ec-
clesie, redent ad ipsam: si vero fealdia, ad dominos. In-
super pugnantibus, & patrinos priuata etiam bonum pro-
ficiunt ut per perpetua famam. Et morientes in eo confi-
derat priuata Ecclesiastica sepulchra. Postea auctor Pius IV.
in motu proprio edito an. 1560. excommunicauit omnes
Principes & domicellos permittentes in suis locis duell-
um auctiua. cetera 1. in locis duellum seu monoma-
chiam, in suis territoribus Christianos coegerint, ac ipsos
in duello pugnantibus, & pugnantibus spectatores ac-
cipitios, & confitum dantes tam in iure, quam in facto in
causa duelli, aut alia quacunque ratione ad illuduantur.
Insuper imperatores alioquin locis ad duellum
concedentes, priuata dominio ac iuri dictione territorij
in quo duellum concedunt, si illud obtineret ab Ec-
clesia, & domino directo, si sit fealdum. Et ita si loca sunt Ec-
clesie, redent ad ipsam: si vero fealdia, ad dominos. In-
super pugnantibus, & patrinos priuata etiam bonum pro-
ficiunt ut per perpetua famam. Et morientes in eo confi-
derat priuata Ecclesiastica sepulchra. Postea auctor Pius IV.
in motu proprio edito an. 1560. excommunicauit omnes
Principes & domicellos permittentes in suis locis duell-
um auctiua. cetera 1. in locis duellum seu monoma-
chiam, in suis territoribus Christianos coegerint, ac ipsos
in duello pugnantibus, & pugnantibus spectatores ac-
cipitios, & confitum dantes tam in iure, quam in facto in
causa duelli, aut alia quacunque ratione ad illuduantur.
Insuper imperatores alioquin locis ad duellum
concedentes, priuata dominio ac iuri dictione territorij
in quo duellum concedunt, si illud obtineret ab Ec-
clesia, & domino directo, si sit fealdum. Et ita si loca sunt Ec-
clesie, redent ad ipsam: si vero fealdia, ad dominos. In-
super pugnantibus, & patrinos priuata etiam bonum pro-
ficiunt ut per perpetua famam. Et morientes in eo confi-
derat priuata Ecclesiastica sepulchra. Postea auctor Pius IV.
in motu proprio edito an. 1560. excommunicauit omnes
Principes & domicellos permittentes in suis locis duell-
um auctiua. cetera 1. in locis duellum seu monoma-
chiam, in suis territoribus Christianos coegerint, ac ipsos
in duello pugnantibus, & pugnantibus spectatores ac-
cipitios, & confitum dantes tam in iure, quam in facto in
causa duelli, aut alia quacunque ratione ad illuduantur.
Insuper imperatores alioquin locis ad duellum
concedentes, priuata dominio ac iuri dictione territorij
in quo duellum concedunt, si illud obtineret ab Ec-
clesia, & domino directo, si sit fealdum. Et ita si loca sunt Ec-
clesie, redent ad ipsam: si vero fealdia, ad dominos. In-
super pugnantibus, & patrinos priuata etiam bonum pro-
ficiunt ut per perpetua famam. Et morientes in eo confi-
derat priuata Ecclesiastica sepulchra. Postea auctor Pius IV.
in motu proprio edito an. 1560. excommunicauit omnes
Principes & domicellos permittentes in suis locis duell-
um auctiua. cetera 1. in locis duellum seu monoma-
chiam, in suis territoribus Christianos coegerint, ac ipsos
in duello pugnantibus, & pugnantibus spectatores ac-
cipitios, & confitum dantes tam in iure, quam in facto in
causa duelli, aut alia quacunque ratione ad illuduantur.
Insuper imperatores alioquin locis ad duellum
concedentes, priuata dominio ac iuri dictione territorij
in quo duellum concedunt, si illud obtineret ab Ec-
clesia, & domino directo, si sit fealdum. Et ita si loca sunt Ec-
clesie, redent ad ipsam: si vero fealdia, ad dominos. In-
super pugnantibus, & patrinos priuata etiam bonum pro-
ficiunt ut per perpetua famam. Et morientes in eo confi-
derat priuata Ecclesiastica sepulchra. Postea auctor Pius IV.
in motu proprio edito an. 1560. excommunicauit omnes
Principes & domicellos permittentes in suis locis duell-
um auctiua. cetera 1. in locis duellum seu monoma-
chiam, in suis territoribus Christianos coegerint, ac ipsos
in duello pugnantibus, & pugnantibus spectatores ac-
cipitios, & confitum dantes tam in iure, quam in facto in
causa duelli, aut alia quacunque ratione ad illuduantur.
Insuper imperatores alioquin locis ad duellum
concedentes, priuata dominio ac iuri dictione territorij
in quo duellum concedunt, si illud obtineret ab Ec-
clesia, & domino directo, si sit fealdum. Et ita si loca sunt Ec-
clesie, redent ad ipsam: si vero fealdia, ad dominos. In-
super pugnantibus, & patrinos priuata etiam bonum pro-
ficiunt ut per perpetua famam. Et morientes in eo confi-
derat priuata Ecclesiastica sepulchra. Postea auctor Pius IV.
in motu proprio edito an. 1560. excommunicauit omnes
Principes & domicellos permittentes in suis locis duell-
um auctiua. cetera 1. in locis duellum seu monoma-
chiam, in suis territoribus Christianos coegerint, ac ipsos
in duello pugnantibus, & pugnantibus spectatores ac-
cipitios, & confitum dantes tam in iure, quam in facto in
causa duelli, aut alia quacunque ratione ad illuduantur.
Insuper imperatores alioquin locis ad duellum
concedentes, priuata dominio ac iuri dictione territorij
in quo duellum concedunt, si illud obtineret ab Ec-
clesia, & domino directo, si sit fealdum. Et ita si loca sunt Ec-
clesie, redent ad ipsam: si vero fealdia, ad dominos. In-
super pugnantibus, & patrinos priuata etiam bonum pro-
ficiunt ut per perpetua famam. Et morientes in eo confi-
derat priuata Ecclesiastica sepulchra. Postea auctor Pius IV.
in motu proprio edito an. 1560. excommunicauit omnes
Principes & domicellos permittentes in suis locis duell-
um auctiua. cetera 1. in locis duellum seu monoma-
chiam, in suis territoribus Christianos coegerint, ac ipsos
in duello pugnantibus, & pugnantibus spectatores ac-
cipitios, & confitum dantes tam in iure, quam in facto in
causa duelli, aut alia quacunque ratione ad illuduantur.
Insuper imperatores alioquin locis ad duellum
concedentes, priuata dominio ac iuri dictione territorij
in quo duellum concedunt, si illud obtineret ab Ec-
clesia, & domino directo, si sit fealdum. Et ita si loca sunt Ec-
clesie, redent ad ipsam: si vero fealdia, ad dominos. In-
super pugnantibus, & patrinos priuata etiam bonum pro-
ficiunt ut per perpetua famam. Et morientes in eo confi-
derat priuata Ecclesiastica sepulchra. Postea auctor Pius IV.
in motu proprio edito an. 1560. excommunicauit omnes
Principes & domicellos permittentes in suis locis duell-
um auctiua. cetera 1. in locis duellum seu monoma-
chiam, in suis territoribus Christianos coegerint, ac ipsos
in duello pugnantibus, & pugnantibus spectatores ac-
cipitios, & confitum dantes tam in iure, quam in facto in
causa duelli, aut alia quacunque ratione ad illuduantur.
Insuper imperatores alioquin locis ad duellum
concedentes, priuata dominio ac iuri dictione territorij
in quo duellum concedunt, si illud obtineret ab Ec-
clesia, & domino directo, si sit fealdum. Et ita si loca sunt Ec-
clesie, redent ad ipsam: si vero fealdia, ad dominos. In-
super pugnantibus, & patrinos priuata etiam bonum pro-
ficiunt ut per perpetua famam. Et morientes in eo confi-
derat priuata Ecclesiastica sepulchra. Postea auctor Pius IV.
in motu proprio edito an. 1560. excommunicauit omnes
Principes & domicellos permittentes in suis locis duell-
um auctiua. cetera 1. in locis duellum seu monoma-
chiam, in suis territoribus Christianos coegerint, ac ipsos
in duello pugnantibus, & pugnantibus spectatores ac-
cipitios, & confitum dantes tam in iure, quam in facto in
causa duelli, aut alia quacunque ratione ad illuduantur.
Insuper imperatores alioquin locis ad duellum
concedentes, priuata dominio ac iuri dictione territorij
in quo duellum concedunt, si illud obtineret ab Ec-
clesia, & domino directo, si sit fealdum. Et ita si loca sunt Ec-
clesie, redent ad ipsam: si vero fealdia, ad dominos. In-
super pugnantibus, & patrinos priuata etiam bonum pro-
ficiunt ut per perpetua famam. Et morientes in eo confi-
derat priuata Ecclesiastica sepulchra. Postea auctor Pius IV.
in motu proprio edito an. 1560. excommunicauit omnes
Principes & domicellos permittentes in suis locis duell-
um auctiua. cetera 1. in locis duellum seu monoma-
chiam,

Si nolle prouocatio littera missa sint, & absque alii
visitatis ceremoniis efficiant, eadem excommunicatio-
ne, & premis in Tridentino contentis ligentur. Et simili-
ter statuit eidem excommunicatione & penitentiis subiacere
dominos locorum hac priuata duella peimittentes, aut
quarum in le fuerit, non prohibentes, & omnes impa-
dantes, instigantes, auxilium consiliante dantes, equum,
arma, pecuniam, comitatus, & alla subsidia scientes sub-
ministrantes, & ex proposito spectatores, aut socios fe-
probentes, etiam sibi, qui ad locum destinatum pugna-
tur accesserint, impediti pugnam non commiserint, si per
ipsos non steret, quoniam illa committeretur.

Tandem Clemens VIII. anno 1592. editid alium motu proprium incipientem, Illius vices, cuius summam refert Sayo in thesauro cajuum, tom. 1. lib. 36. 31. m. 2. & triplici sequenti, vbi confimat Tridentini decretū, & motus proprii Pij IV. & Greg. XIII. contra duella, & deinde explicat in particulari perfonas, quæ illas pecunias incurvant, & actiones ob quas incurvantur. Vt potest ibilatè videri. Et tandem excommunicatis omnes singulares perfonas horum delictorum reas; & si in ipso conflitto obicitur, priua Ecclesiastica sepultria. Ciuitates verò, terras, oppida, vel castra & loca, in quorum territoriis id facinus scientibus, & raciatè vel exp̄lē permittentibus, aut tolerantibus dominis aut magistratibus, vel senatu aut populo, admissum fuerit, interdicto Ecclesiastico supponit: & referunt relaxationem interdicti, & abolitionem excommunicationis Papæ, tamen nullus alijs relaxare valeat, vel absolvitur prætextu quarumvis facultatum & indolentij quibusvis, ruris Ecclesiastici cuiuscunque ordinis ac militia, statutis gradus aut conditionis existentibus, quam laicus etiam Imperialis, regalis, vel alia mundana praeminentia insignitis per sedem Apostolicam in genere, vel specie concessorum.

22 Ex his constat decretum Tridentini de solo duello solumini, quod auctoritate publica, & partim inibatur, locum fuisse. Vt ex tenore ipsius decreti constat. Arque ita illud vide: ut intellexisse G^{regorii} XIII. vt constate ex verbo, quo vitur, id extendens ad duella priuata, nempe, *flavium*. Quod est usq*ue* nou*ae* legis, iuxta *Glossam* communem et receptam *Clem. finali*, & *Statutum* de *re scripto*. Et ita docent *Nauarr. lib. 5* consil*in intrae editione*, s*ic*, *depurgat.* *vulgaris* consil*2 ad fin.* *Sarac. 5. 10. 3. 13. p. dub. 13. s. 17. vlt. m. 11.* Quamvis *Enriques. lib. 12* ex *commodis* 39. 3. 3*n. commen-*
to. l. x. dicat etiam de primato duello locutum, & ita ex-*plicuisse* Cardinales. Atiam *Greg. XIII. & Clemens VIII.* id ad priuata duella extenderunt: vt vidimus dupli-*cimo* precedenti.

23 Sed difficultas est, an decretum Tridentini, & motus proprii relati intelligatur de solo duello proprio sumpto, quod initur causa veritatis alicuiusseruenda, (vt diximus n. 1.) an etiam de mixto ad vincitam sumendum, vel ob quamvis alias causam? Et evidetur de solo priori duello loqui. Quia vntus dictis duabus, duellum, monachia; que propriolum certamen causa veritatis erende important, (vt nr. L.diximus.) Et cum decretis sunt penalia & rigidissima, non videtur ultra propriae rationes significacionem extendenda. Hinc utique satis facuet *Nicolaus de Lyra* id 1. Regum 17. *Audita sunt autem verba*, vbi ait omnia iura prohibent duellum, loqui de duello proprio sumpto, quod ad inuestigandam veritatem per diuinum iudicium initur. Et quamus ante praeclara de cresa Tridentini, Greg. XIII & Clem. VIII. locutus sit. At hanc de cresa est de terminis duelli & monachias, quibus & ins antiquum, vntur. Fauet etiam *l. 2. f. 2. de probat.* in proemio q. 4. n. 7. vbi referens probationem per duellum, an hodie recipiatur esse per Tridentinum & Pontifices. At que ita videatur ea de cresa intelligere de duello, quod ad veritatis probationem affluitur. Et hanc partem tenet *Emmanuel S. in Summa, p. Excommunicatio*, vbi de ex-

At Suarez, 5. rom. 13. p. disp. 3. sed vlt.m. iuris optimo dicit certum esse in his omnes personas excommunicationem latam. Iam, quia Gregor. XIII. in eodem

proprio; in principio ait Tridentinum in eas omnes excommunicationem decreuisse; vbi cum aquæ loquatur de excommunicatione indicta contra omnes eas personas, clare sentire esse latam in omnes. Secundò, quia verba illa, Incurrant & Teneantur, cùd futuri sint, non tamen diriguntur ad iudicium, nec eius actionem exigunt, sed ad ipsam reum, qui per efficax imperium ligatur. Nam verbum, Incurrant, iuxta communio ac veriorum sententiarum est latam sententia. Vt poteret videtur in Trigullo l. 34 inquam, y. Reuertatur, n. 14. & duplo seq. res. 47. C. de renuncianon. Erat ita hanc excommunicationem tanquam latam in omnes eas personas referunt Nauar. Summa Latina, l. 27 n. 150. Delbris lib. 4. disquis magicæ. c. 4. q. 4. sest. 1. Toledo lib. 5. Summa. c. 6. n. 32. Emmanuel Sá Summa, y Excommunicatio, vbi de excommunicationibus nulli referuntur, n. 14. Graffis 1. p. decision. lib. 4. c. 23. n. pte.

²⁷ Tertia difficultas est. An ille excommunicatio refutatur. *Delvius, Graffis, & Emmanuel S. n. praece. allegati, dicunt non esse referendum: & scripte post mortem proprium Gregorij XIII.* Quia nec Tridentinum, nec Gregorius XIII Leon telearunt. *At Natura lib. 5. consil. in vita eadie editione, tit. de pugnat vulgaris conf. 2. fine, & Manuel 10. Samme, in 2. edit. c. 73. m. 3. Salzedo in addit. ad predictam Bernardi Diaz, in* reuocabunt, inquietet utique vierque, si extret ad pugnam, eaque fecuta esset. Quia id est verè designata locum, nempe, extrema placita illam, causa liberis pugnandi. Exigit autem, ut non in ira, sed premeditate iniuriant ad pugnam fieri. Quia hoc est ex condicio iniuriant ad pugnam. Ita docet *Farinacina conf. 9. fine, vol. 1.* dicentes ita fæpo obtinuisse.

*nouissima edit. t. 10 o. ad finem, dicunt esse referuntur. Quia Pius IV. in motu proprio relato n. 19. loquens de duello Iolempti eam & co. dignacionem referuntur. Et Gregorius XIII. in quibusdam verbis suis motu proprio, que *Nauariorum* est, excedens ad duellum priuatum, decaueat et subfaceret prius, & excommunicatio iuspositis a Pio V. Cum ergo ab illo sit referuata in duellis Iolemnibus, & eadem excommunicatio excludatur, dicit priuatis, erit quoque in priuatis referuata. At in solen. duello clarum est esse referuatum per illum motum p. apud Pij IV. quantum*

Nec etiam incurrit Princeps haec duella inter Christia-

non inuenio ea verba à Nauaro relata in motu proprio Greg.XIII. sed solas Tridentini ponens confituntur; & ideo virtute illius non est referuata in duellis priuatis. Sed iam (vt vidimus n.21.) Clemens VIII. in suo motu proprio referuata etiam in duellis priuatis; & decreuit virtute nullius privilegiū concessi, quibusvis personis cuiuscunque status, posse huius excommunicationis absolutionē concedi. Quare nullus religiosus potest virtute iutorum privilegiorum concedentium omnes casus Pape ab illa absoluere. Si tamen delictum occultum sit, nec deductum ad forum contentiolum, poterit Episcopatus, quorū inculta fuerit, absoluere, virtute Tridentiniss. 24.6.6. *decreta*. Quippe si motus proprius non abrogat hoc determinatum, cùm nullam illius intentionem faciat. Poterit etiam confessarius electus per bullam cruciae absoluere fœsil in vita, & sēmel in mortis articulo ab ea excommunicatione. Quia cùm bulla quorū annis publicetur, & ab eodem dñi Pontifice concedatur, non est verius in illis intentionis esse, privilegium bullæ tollere concedens fœsil in vita, & sēmel in mortis articulo absolutionem ab omnibus casibus Papæ eleemos. Sapientia ob excommunicationis huius queritanciam excusat buntur ab illa inuenies duella priuata.

28 Ex dictis deducitur incurtere hanc excommunicacionem, nisi eius ignorans excellentur, qui causa pugnandi dicunt. Veri ad tam locum, te ibi expecto. Nam hi certum tempus constituerunt, nempe, illud si plumprescens, sicut si craftum contulerent. Certum quoque locum constituerunt; & est duellum ex condito, id est, ex pacto iniunctum initio. (Conditum enim id significat.) Quia sunt conditiones propriei in moribus propriis relatis n. 20 & 21. Errata tenet *Delrinus*, 2. alleg. Intellige tamen, quando duellum fecutum est. Quia Greg. XIII. i. solos socios excommunicavit, etiam si duellum non sequatur. (Vn. 1. dicens.) At de provocabus ad duellum dicit: *Qui monachum commiserit*. Non dicitur autem communis pronocans, quando effectus pugna non est sub fecutus. Similiter incurteret, qui aliquid iniuria affectus, videns illum ene carere, et sic dicere. Abi, after enem, huius te expecto, vel in res apicenter obter duellum. Quia non dicuntur proprii spectatores, sed ita Greg. XIII. in modo proprio (vt vidimus n. 20) addidit, *Ex propria spectatores*. Nec etiam incurterent, si subfuerint ad diuinorum duellum. Quia id opus virtutis est, non sub praecerto, si dirimere commode possint. Quaratione non incurterent, quia ex instituto comitatentur duellum aggredientes, causa illius impeditendi. At incurterent si socij, scilicet iuuandi comitatentur, quamvis non sit ventum ad pugnam, quando conati sunt efficeri ut pugnetur, vel falem si poterant, non impedierunt ipsi, sed maluissent pugnam conferi. Quia exprefse Gregor. XIII. in codem modo proprio nos excommunicavit, etiam si ad pugnam ventum non sit, quando per ipsos non fecerit, quo minus veniretur. Hac omnia docet *Delrinus*, 2. 6. allegatus.

Tandem in ambitetur, an eastera pone praterexcommuni- 31
Cc. 4. nica-